KRAJINA ANTONÍNA DVOŘÁKA

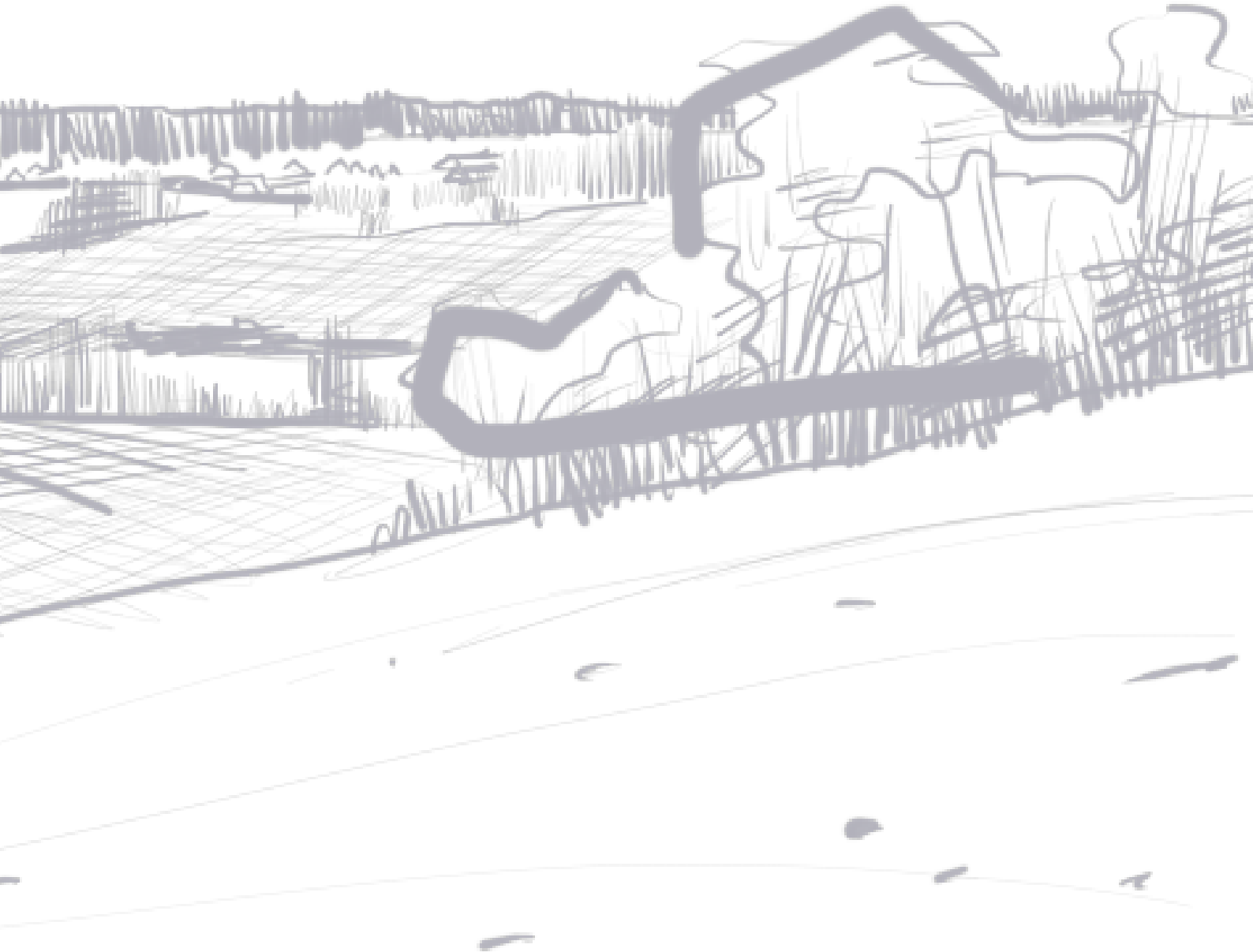

Atelier Salzmann - Bečvářová
Ústav krajinářské architektury

Eliška bednářová
Gabriela Šimůnková

FA ČVUT
LS 2021

Analýzy 5
Představení území 6
Problémová mapa 20
Krajinný plán 23
Koncept 24
Schémata 26
Celková situace 36
Krajina Antonína Dvořáka 43
Velký okruh - panoramatická stezka 44
Malý okruh - Vysoká 46
Les a památník - Gabriela Šimůnková 48
Rybníky - Eliška Bednářová 54

ANALÝZY

Představení území

Širší vztahy

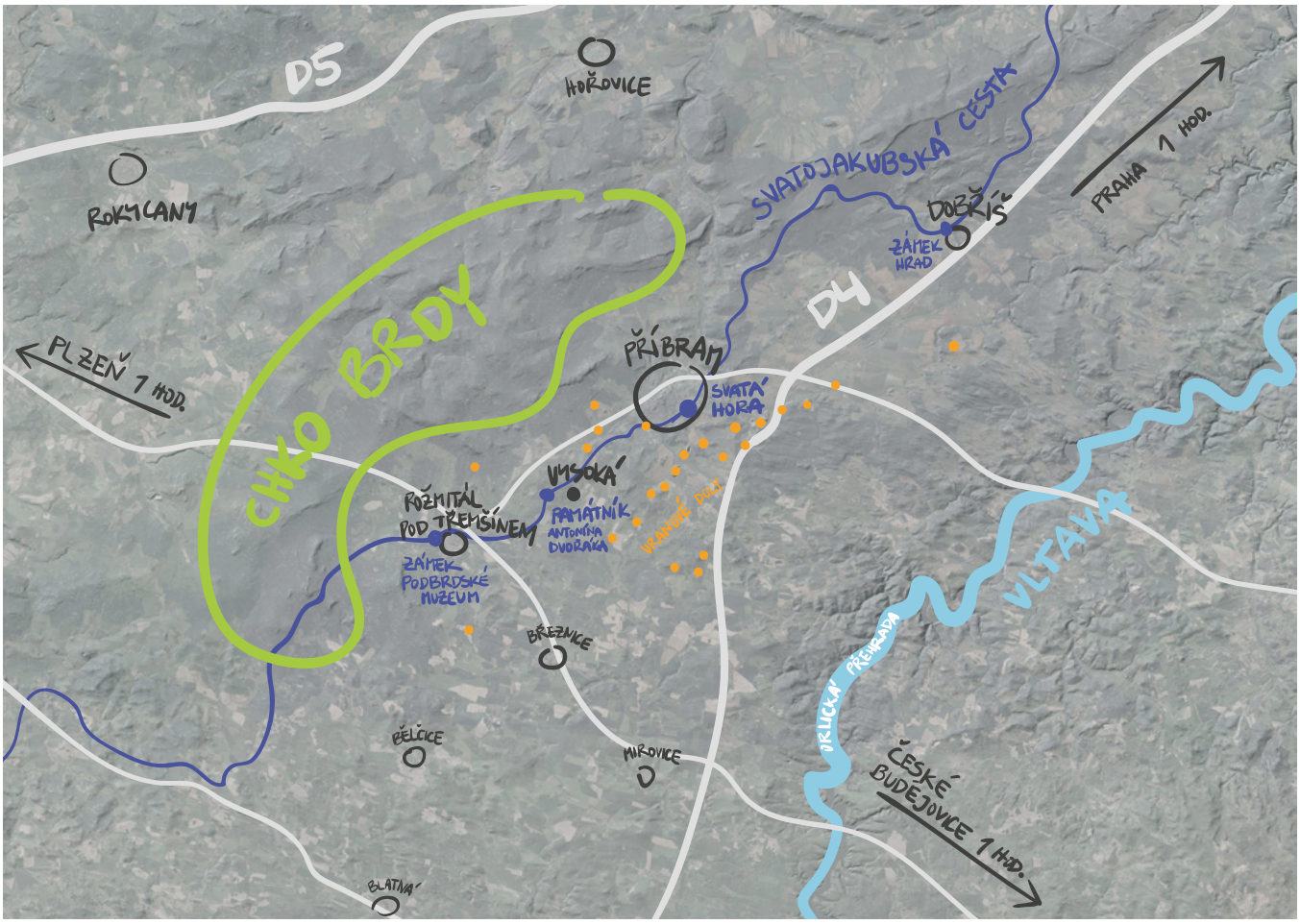

Vysoká u Příbramě

Třebsko

Rusalčino jezírko

Morfologie terénu

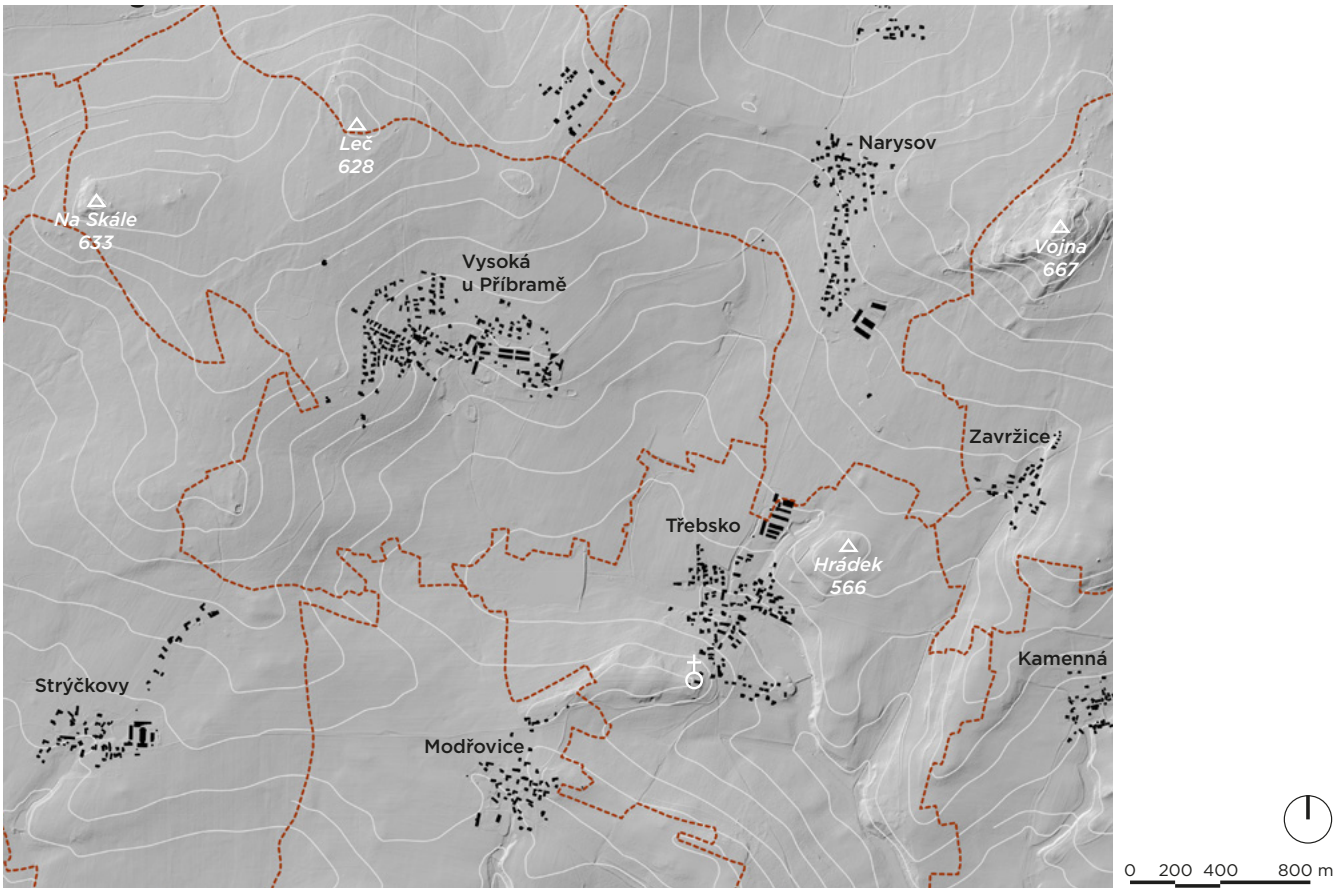

Vysoká u Příbramě leží na výrazném svahu nad údolím, ve kterém se nachází druhá obec spjatá s Antonínem Dvořákem: Třebsko. Celému území z hlediska morfologie terénu vévodí nejvyšší vrchol Vojna s nadmořskou výškou 667 m. n. m. Třebský kostel, častý cíl Dvořákových vycházek, stojí na výrazném hřebeni a je tudíž zdaleka viditelnou dominantou.

Geologie

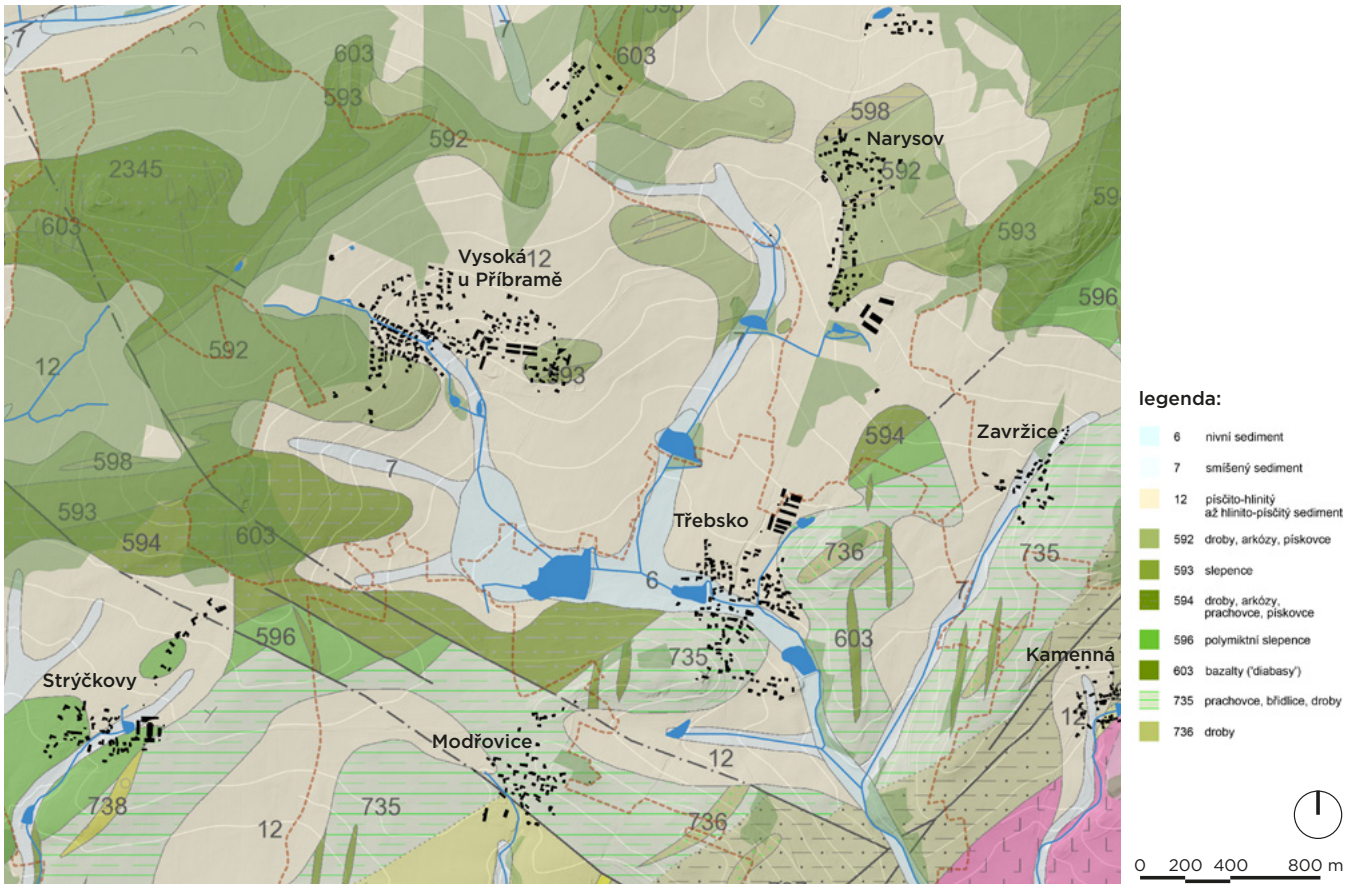

Pedologie

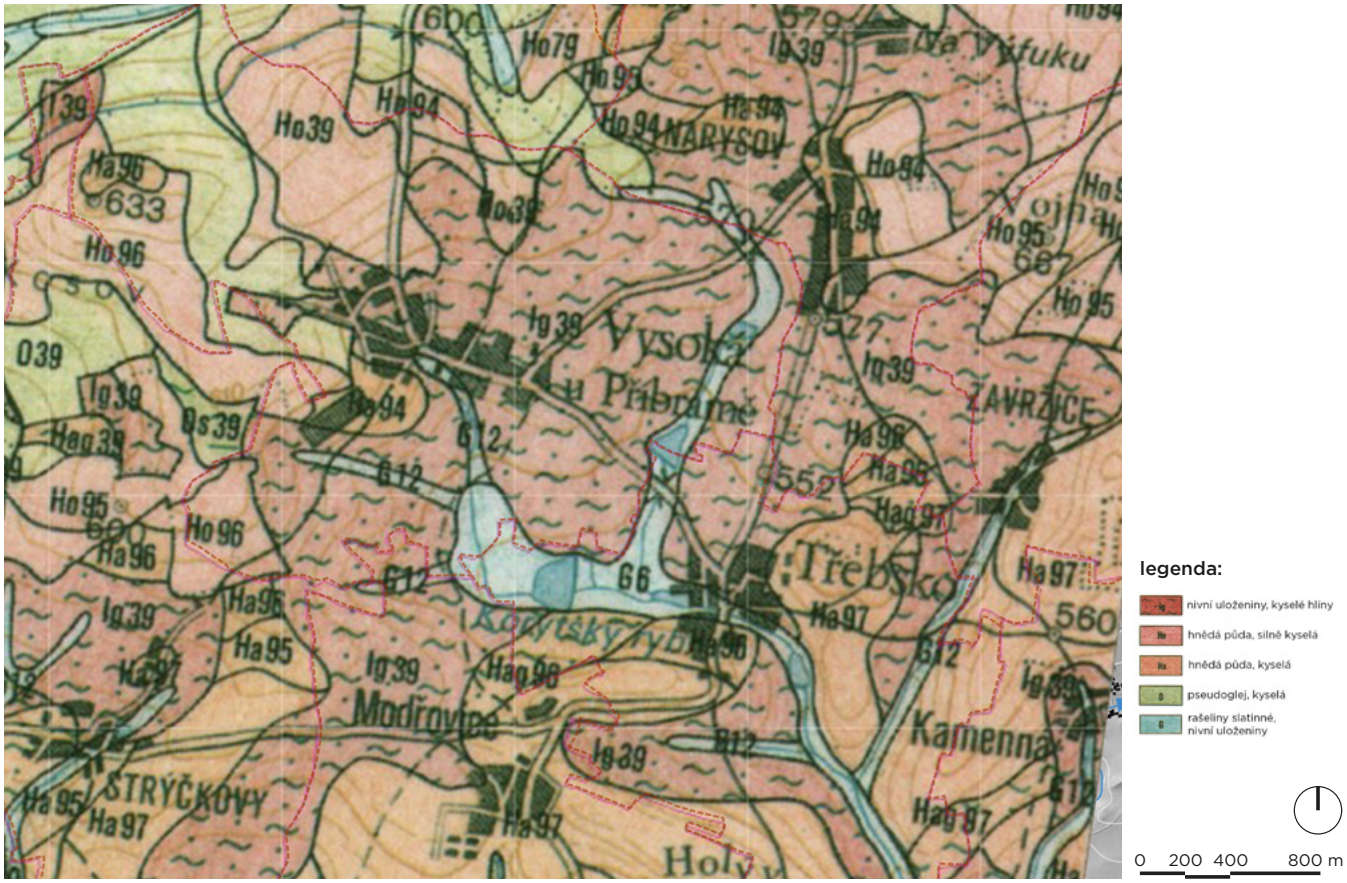

Hydrologie

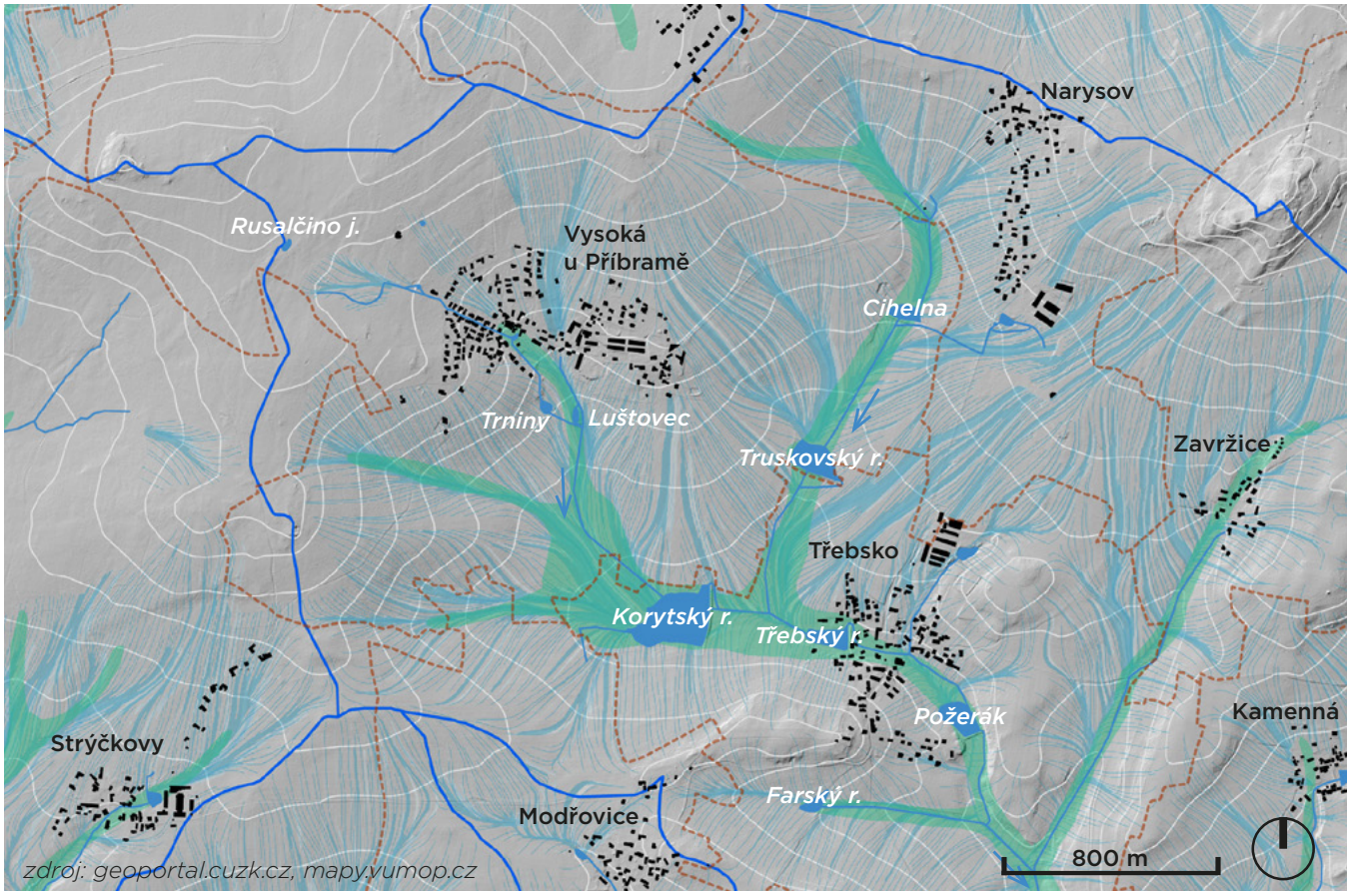

Geomorfologii v území výrazně utvářely vodní toky. Na dvou bezejmenných potocích tekoucích ze svahů okolo Vysoké je hned několik rybníků. Všechna voda z území se hromadí v údolí okolo Korytského rybníka a odtéká skrz Třebsko, což je vidět i na výrazných odotokových liniích. Niva vodních toků je vyznačena podle geologických a půdních poměrů.

legenda:

- rozvodí
- vodní toky a plochy
- nivy vodních toků

Meliorace

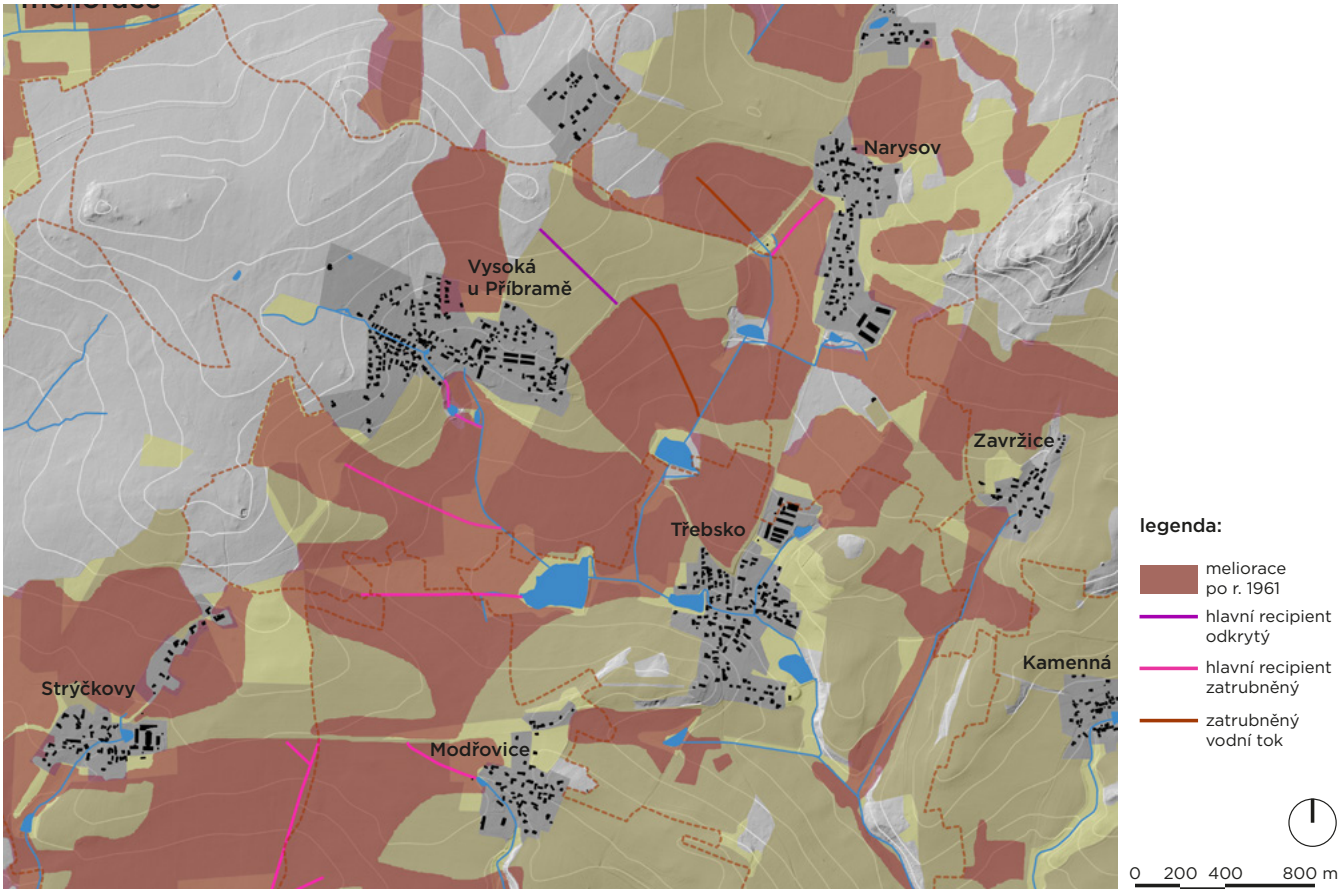

Eroze: dlouhodobá průměrná ztráta půdy

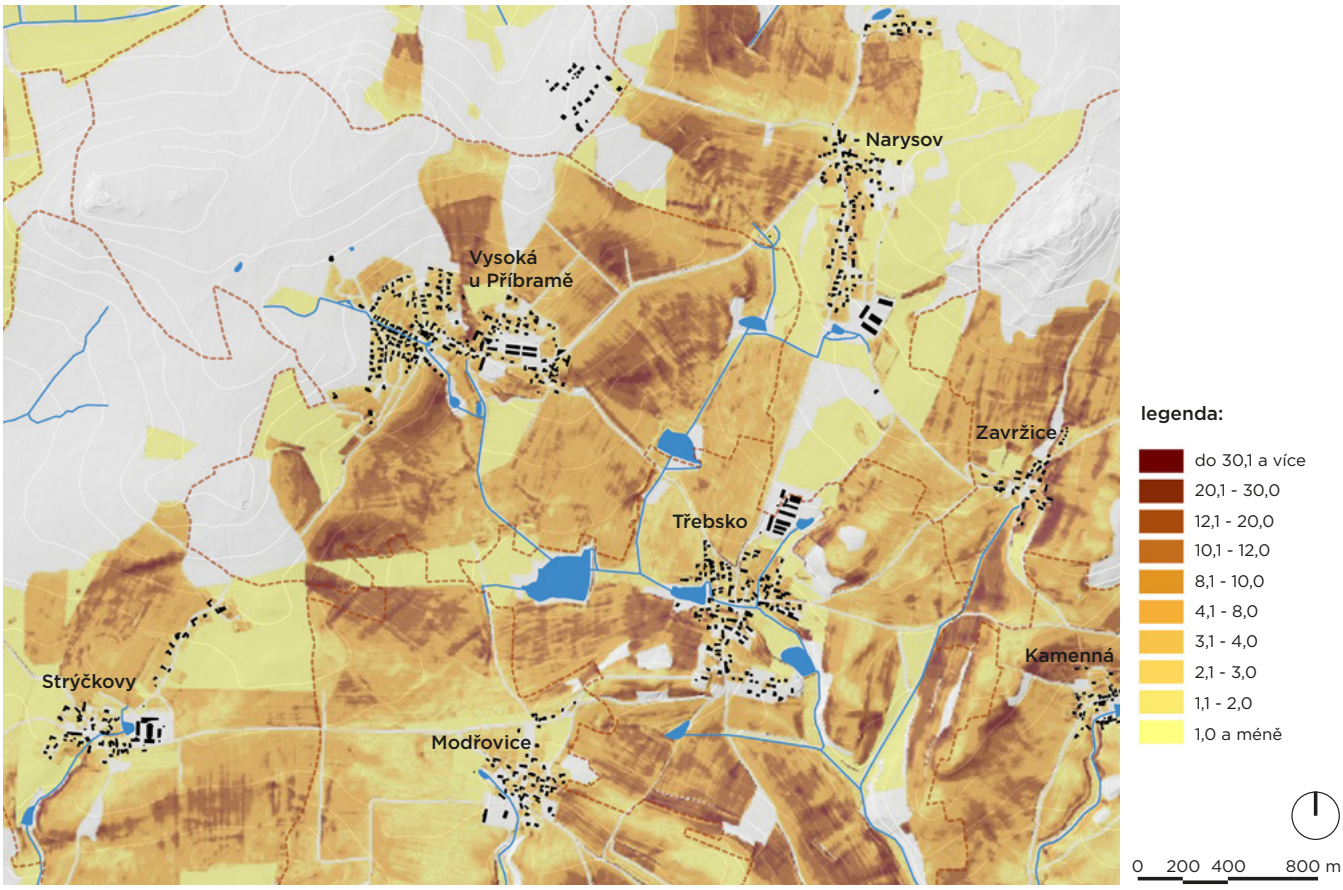

Struktura krajiny 19. století

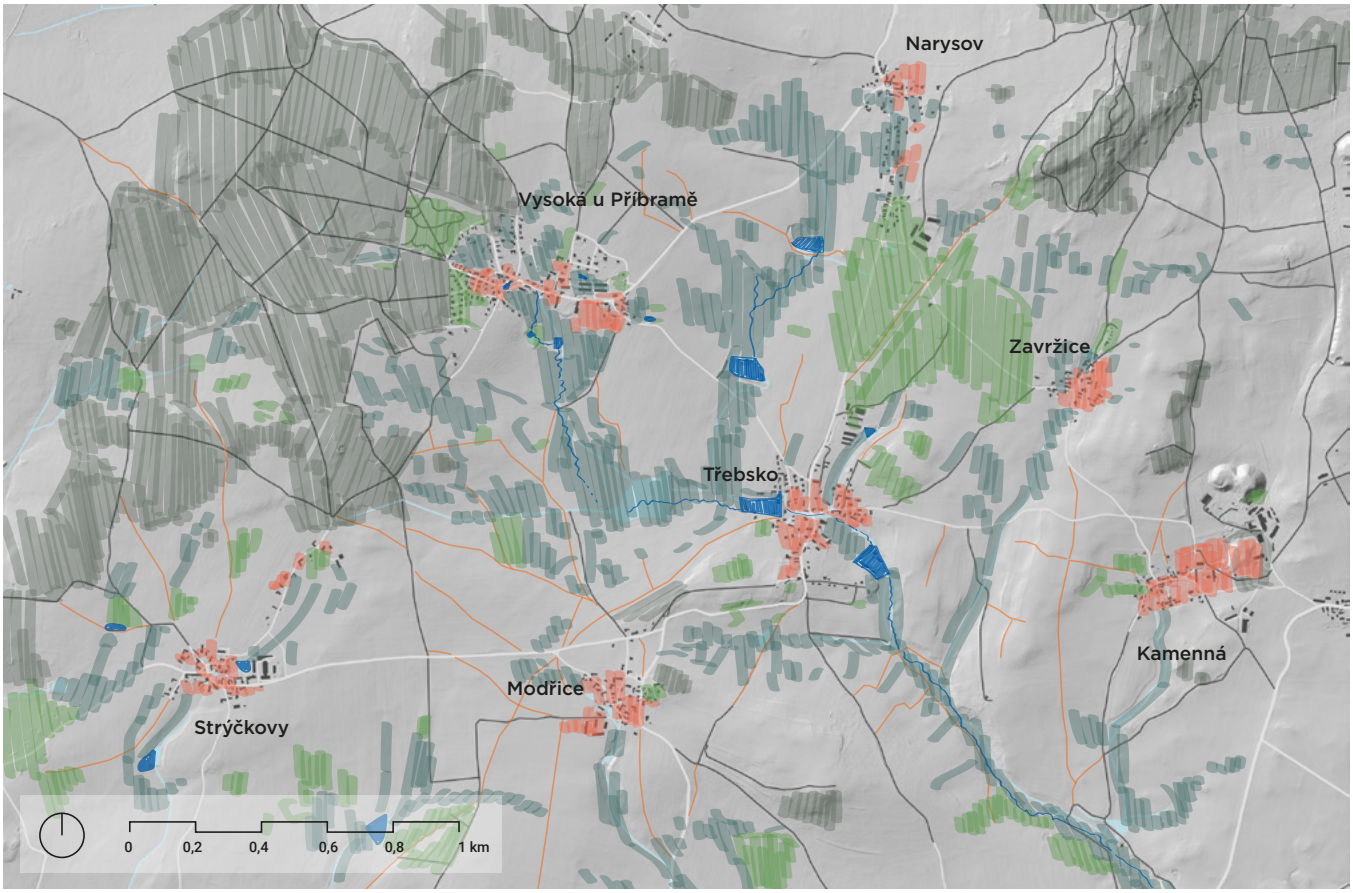

legenda:

- silnice
- současné zpevněné cesty
- vodní plochy a toky
- zaniklé cesty podle stabilního katastru (1839)
- lesy
- zahrady / zástavba
- louky / pastviny
- zamokřené louky
- vodní toky a plochy

Využití území

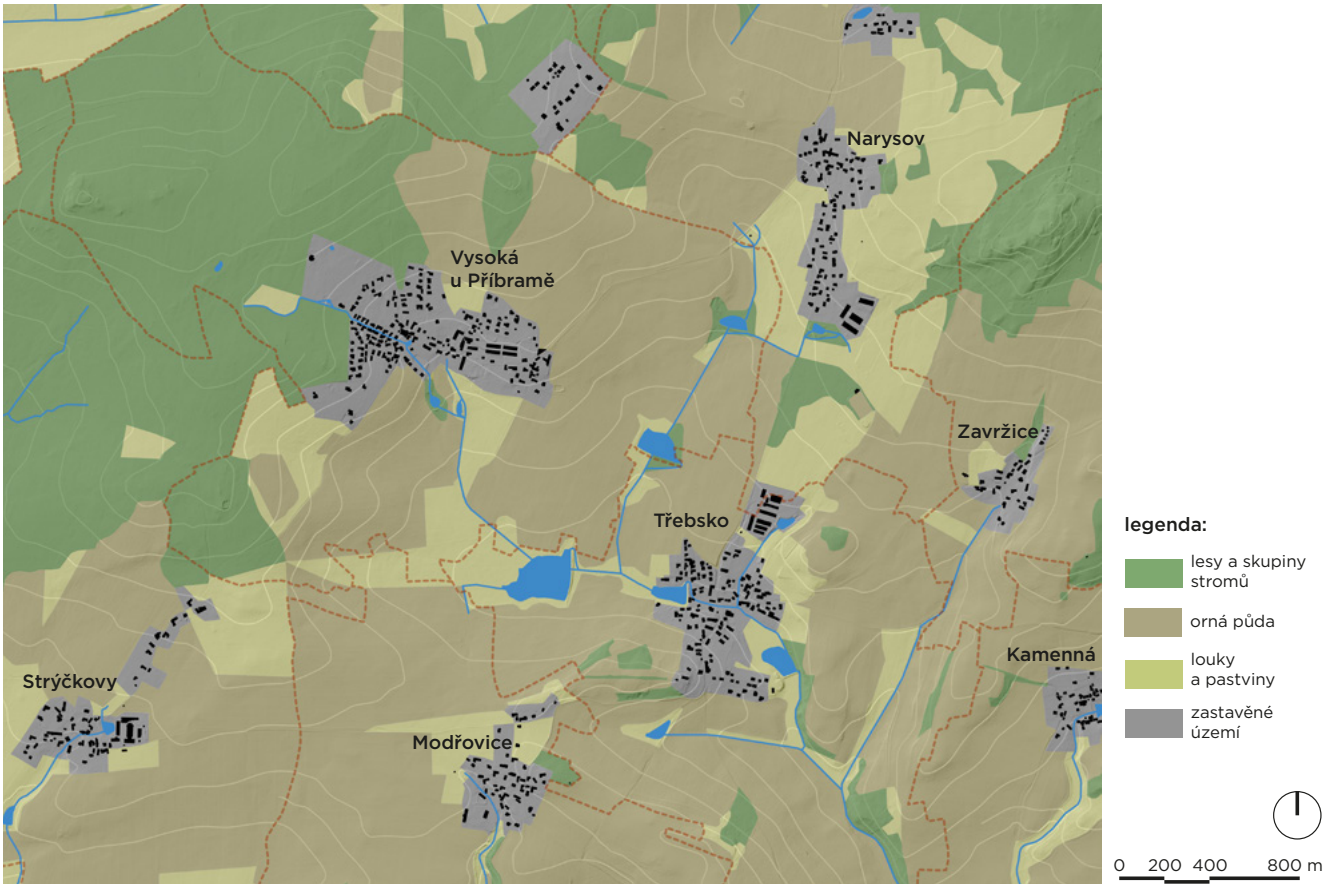

Nejvýraznější podíl v krajině tvoří orná půda, která je uspořádána do velkých nedělených lánů více náchylných k vodní i větrné erozi. Travní porost luk a pastvin se nachází hlavně v okolí vodních toků. Lesy tvoří významnou část katastrálního území Vysoké, jedná se o převážně smrkové lesy.

Místa zájmu

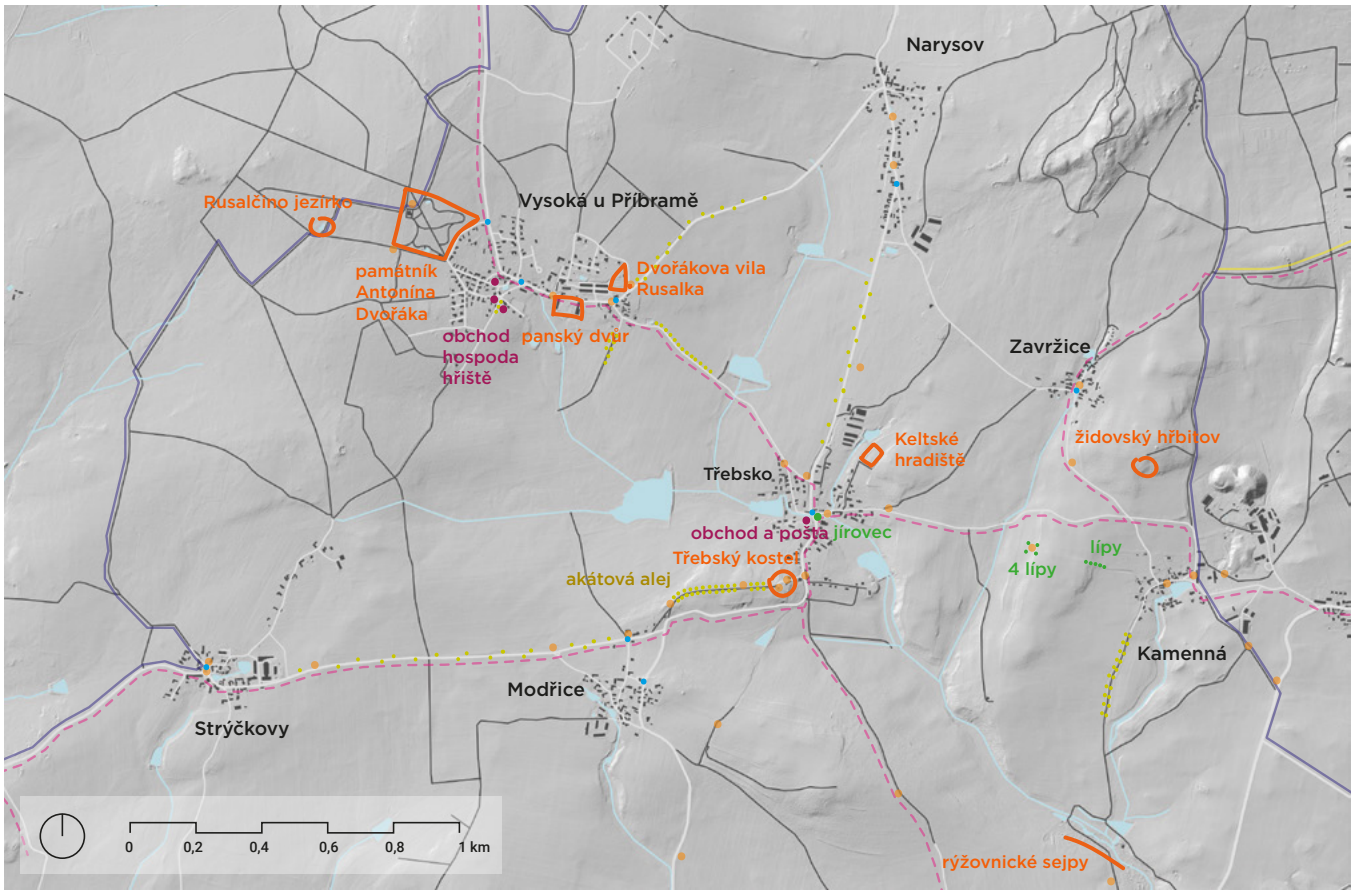

legenda:

- silnice
- současné zpevněné cesty
- vodní plochy a toky
- významná místa
- drobné památky
- památné stromy
- významná krajinná zeleň
- autobusová zastávka
- vybavenost

Prostupnost krajiny

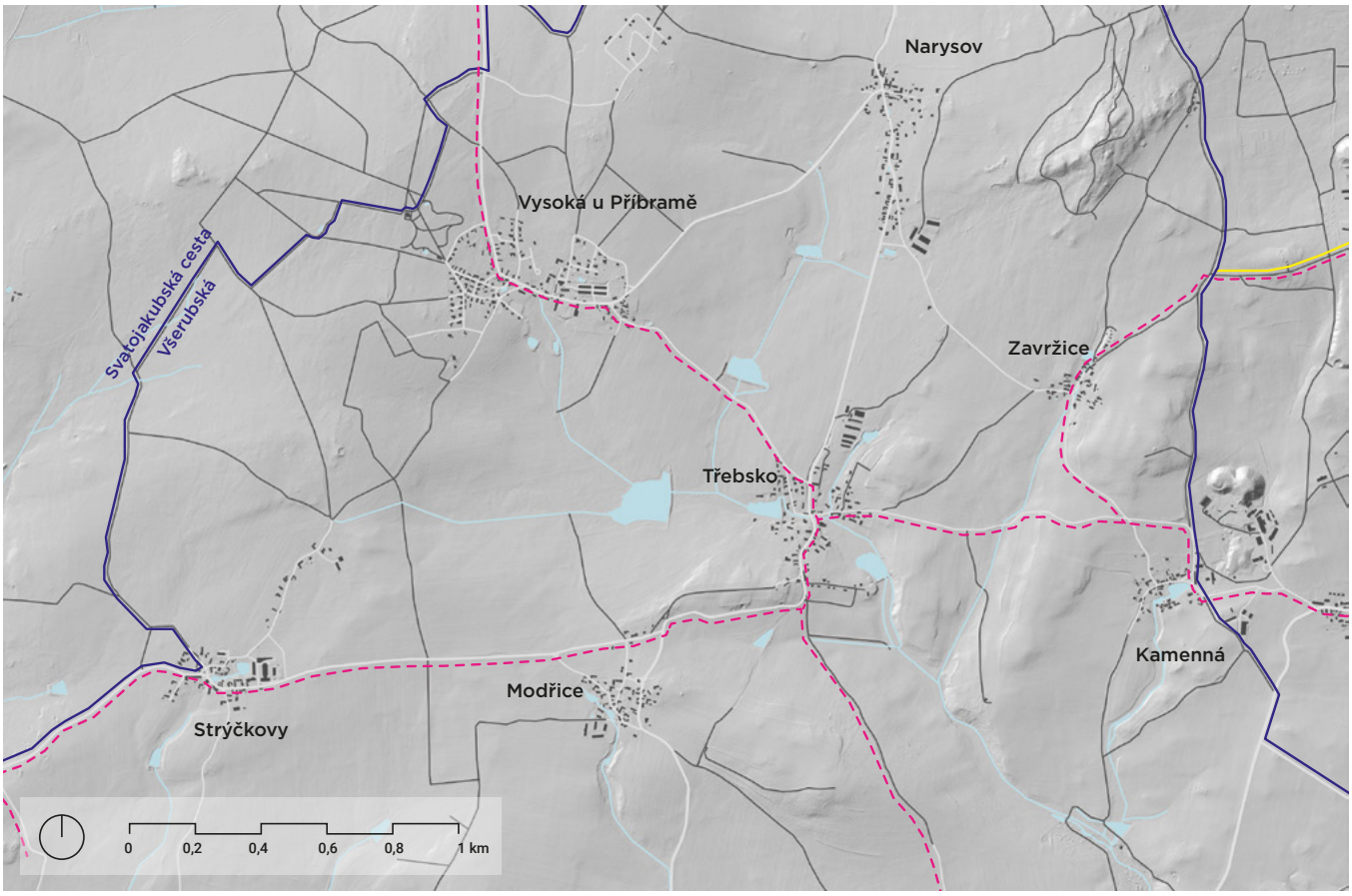

legenda:

- silnice
- současné zpevněné cesty
- vodní plochy a toky
- turistická stezka
- cyklotrasa

Památková ochrana a drobné památky

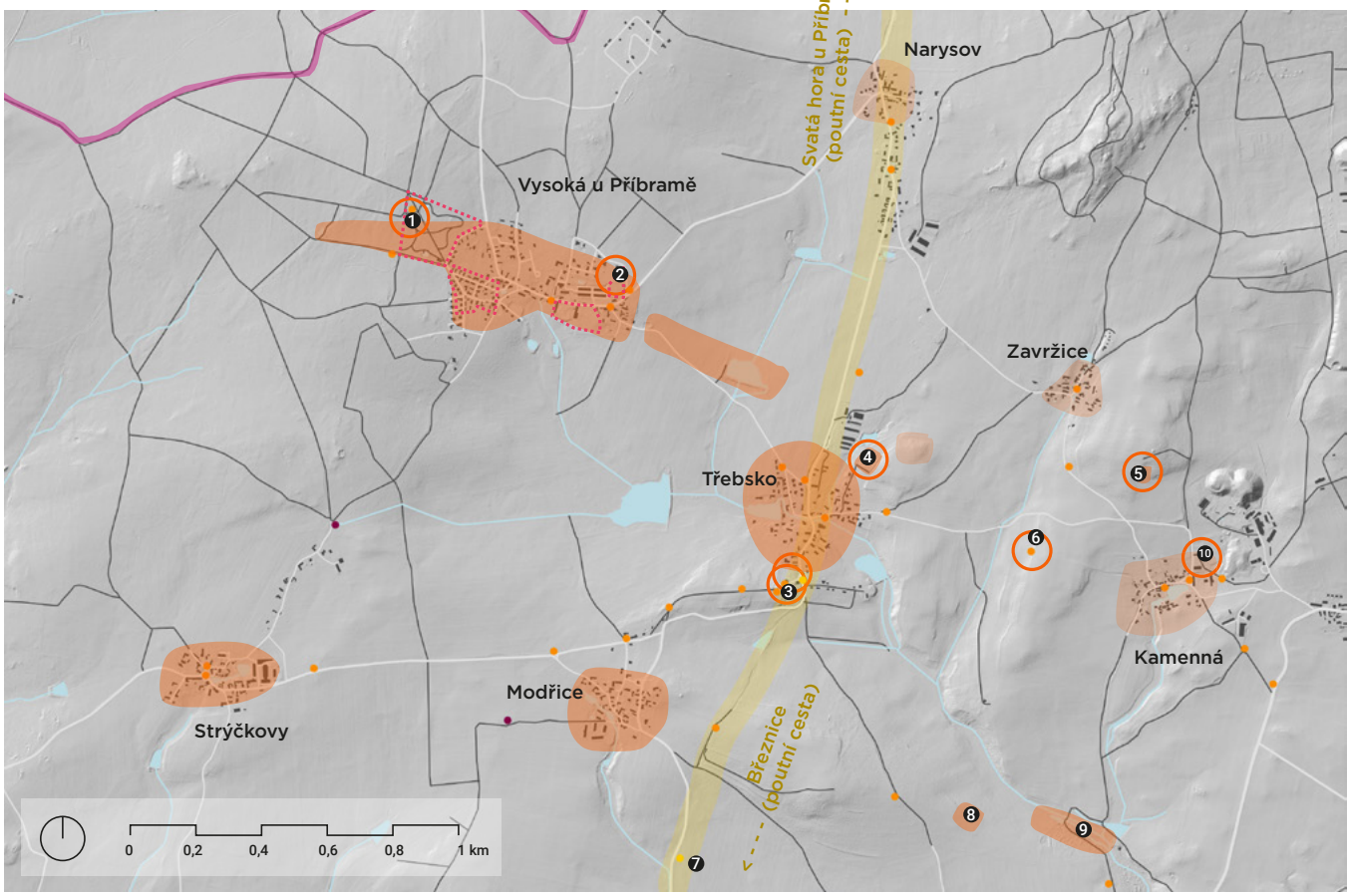

legenda:

- silnice
- současné zpevněné cesty
- vodní plochy a toky
- středověké a novověké jádro obce - archeologické naleziště
- předpokládané území s archeologickými nálezy
- kulturní památka
- drobné památky - křížky, boží muka, kapličky
- zaniklá drobná památka (podle III. voj. mapování)
- opravená kaplička bývalé poutní cesty (Březnice - Svatá hora)
- předpokládaná trasa poutní cesty
- esteticky cenné urbanistické území
- Struhy - bývalý vodní kanál

1 neorenesanční zámek a přilehlý park (areál památníku Antonína Dvořáka)
2 vila Rusalka se zahradou
3 původně raně středověký kostel Nanebevzetí Panny Marie
4 laténské valové ohrazení 1
5 židovský hřbitov
6 barokní socha sv. Víta a 4 památné lípy
7 kaplička
8 laténské valové ohrazení 2
9 rýžovnické sejpy
10 zámek s parkem

Poutní cesta z Březnice na Svatou horu

Svatá cesta propojuje Březnici a Svatou Horu u Příbrami od roku 1649. Původně zde stálo 16 křížů ve vzdálenosti 15 minut chůze od sebe, postupně byly nahrazeny výklenkovými kapličkami s obrazy. Ve směru z Březnice na Svatou horu se jedná o obrazy, které znázorňují tajemství růžence, ve směru opačném to jsou obrazy českých zemských patronů. Už od konce 19. st. se těchto kaplí dochovalo pouze 8.

Amfiteátr v parku na historických snímcích

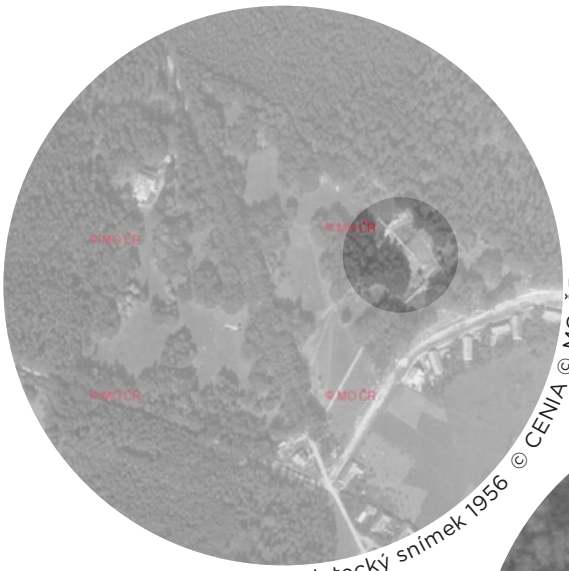

letecký snímek 1956 © CENIA © MO ČR

1954 - představení Rusalky

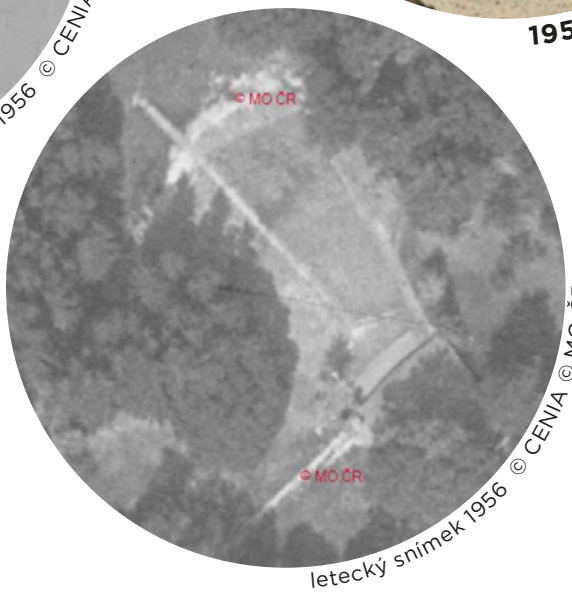

letecký snímek 1956 © CENIA © MO ČR

Dopravní infrastruktura

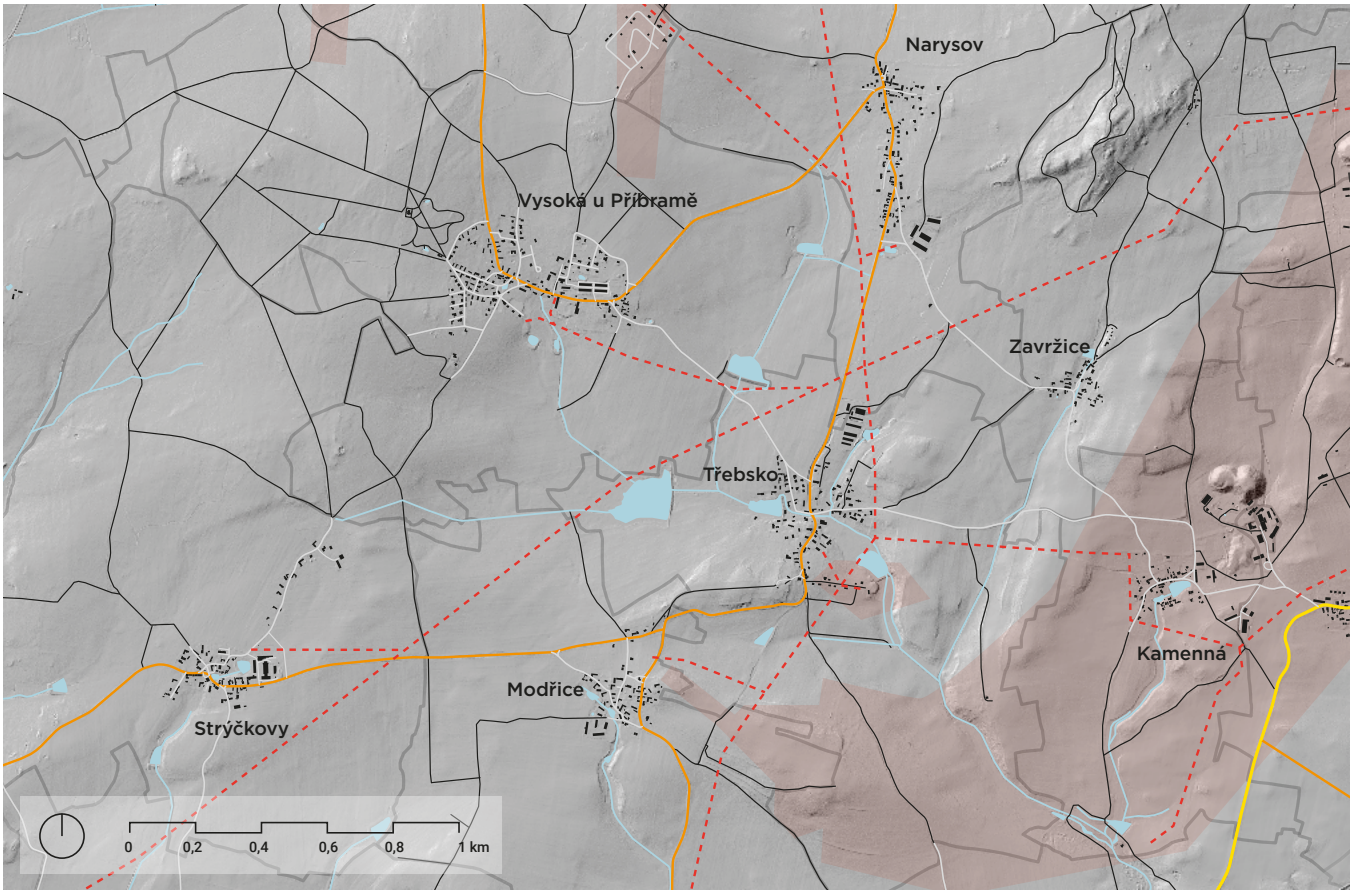

legenda:

- silnice II. třídy
- silnice III. třídy
- místní komunikace
- zpevněné a polní cesty
- vodní toky
- elektrické vedení VN 22 kV
- poddolovaná území

Katastrální mapa

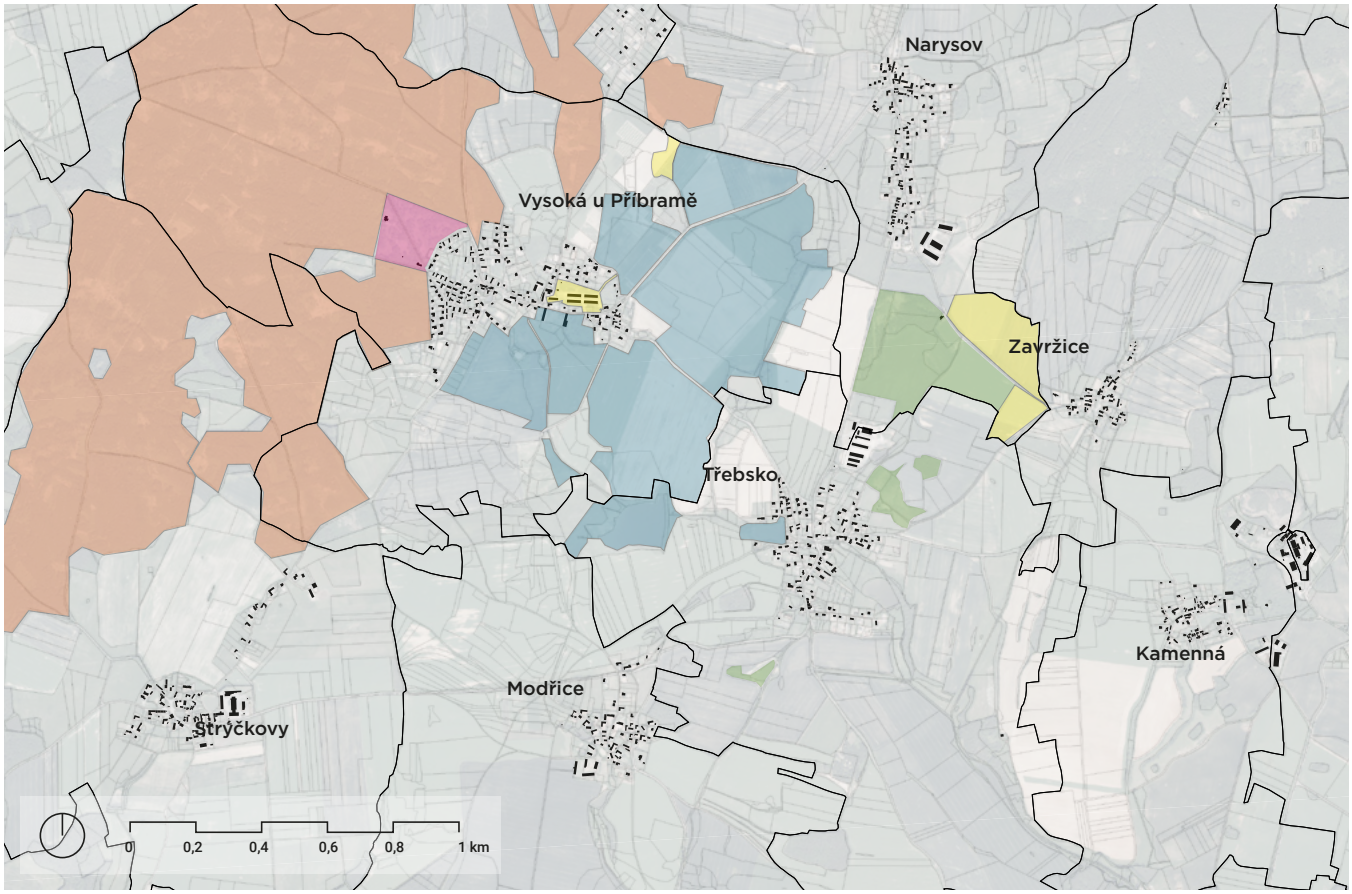

legenda:

- hranice katastrálních území
- Středočeský kraj
- obec
- Lesy ČR
- ČR - Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
- Real Innovation s.r.o.

Problémová mapa

hodnoty:

- kulturně historické zajímavosti
  1. Památník A. Dvořáka
  2. Rusalčino jezírko
  3. vila Rusalka
  4. keltské valy Třebsko
  5. kostel Třebsko
  6. socha sv. Víta
  7. židovský hřbitov
- lokální biocentra a biokoridory - převážně biotopy okolo vodních toků a ploch
- rozsáhlé lesní plochy - cenné v jinak zemědělské krajině
- vodní toky a plochy - velké množství malých vodních toků a rybníků

problémy:

- rozsáhlé meliorace - zabraňují větší retenci vody v krajině
- velké bloky orné půdy - větší náchylnost k erozi, méně krajinné zeleně
- nefunkční/chybějící biokoridory
- zatrubněné vodní toky
- chybějící propojení cestní sítí

KRAJINNÝ PLÁN

Koncept

VODA

funkční krajina

+

OBYTNOST

stezky a drobné měřítko

HISTORIE (H) > STAV (S) > **NÁVRH** (N)

Vysoká u Příbramě leží asi 5 km na jih od města Příbrami. Právě tuto malou obec s přibližně 350 obyvateli si světoznámý skladatel Antonín Dvořák vybral za své letní sídlo. Zdejší krajina mu učarovala po návštěvě u švagra hraběte Václava Kounice na místním zámečku natolik, že si zde zakoupil pozemek se starším hospodářským stavením, které si předělal na letní byt a trávil tu letní měsíce od roku 1880 až do své smrti roku 1904.

Vysoká Dvořákovi nabízela klid na práci a kontakt s přírodou. Každé ráno vyrážel na procházku do okolní krajiny, většinou až k Třebskému kostelu na ranní mši, poté zasedl k práci a po obědě vyrazil ven znovu. Okolní příroda mu nabízela inspiraci pro jeho práci.

V návrhu jsme se věnovaly tomu, jak návštěvníky z celého světa, kteří přijíždí do místního Památníku Antonína Dvořáka, dostat i k procházce okolní krajinou, aby poznali nejen jeho dílo a život v historických datech, ale i místo, kde trávil velké množství času, které mu bylo inspirací.

Navrhly jsme proto dva pěší okruhy, které propojují místa spojená se skladatelem. Nejsou to naučné stezky, spíše vycházkové trasy, které mají člověku nabídnout pohledy do kraje tak, jak je možná zažíval i sám Antonín Dvořák.

Kratší trasa je jen krátkou procházkou po Vysoké a jejím bezprostředním okolí. Delší trasa zavede poutníka až ke kostelu ve Třebsku a ukáže mu zároveň i naše navrhované změny okolní krajiny. Provede ho po některých obnovených zaniklých historických cestách lemovaných stromořadím, uvidí nové remízky a odtrubněné potůčky, které jsou dnes svázány v trubkách meliorací. Stávající regulované drobné vodní toky mají zpět navrácenu přírodě blízkou meandrující podobu, a když odbočí z delšího okruhu ke Korytskému rybníku, cesta ho zavede k nově vzniklému mokřadu.

Dnešní krajina velkých bloků zemědělské půdy je změněna na krajinu drobnějšího měřítka, která dokáže lépe zadržovat vodu a je lepším domovem pro člověka i zvěř.

H

Narysov
Vysoká u
Příbramě
Třebsko

S

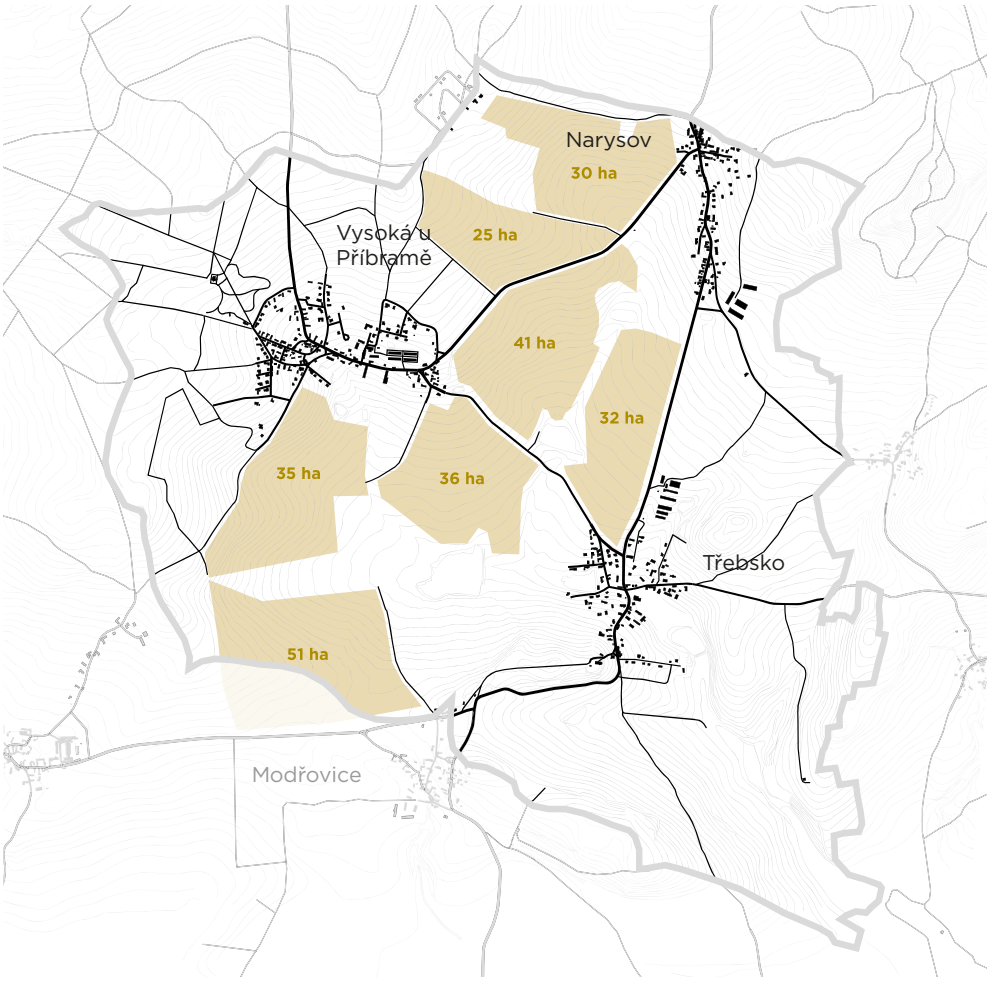
Narysov
30 ha
Vysoká u
Příbramě
25 ha
41 ha
32 ha
35 ha
36 ha
Třebsko
51 ha
Modřovice

Struktura krajiny

N

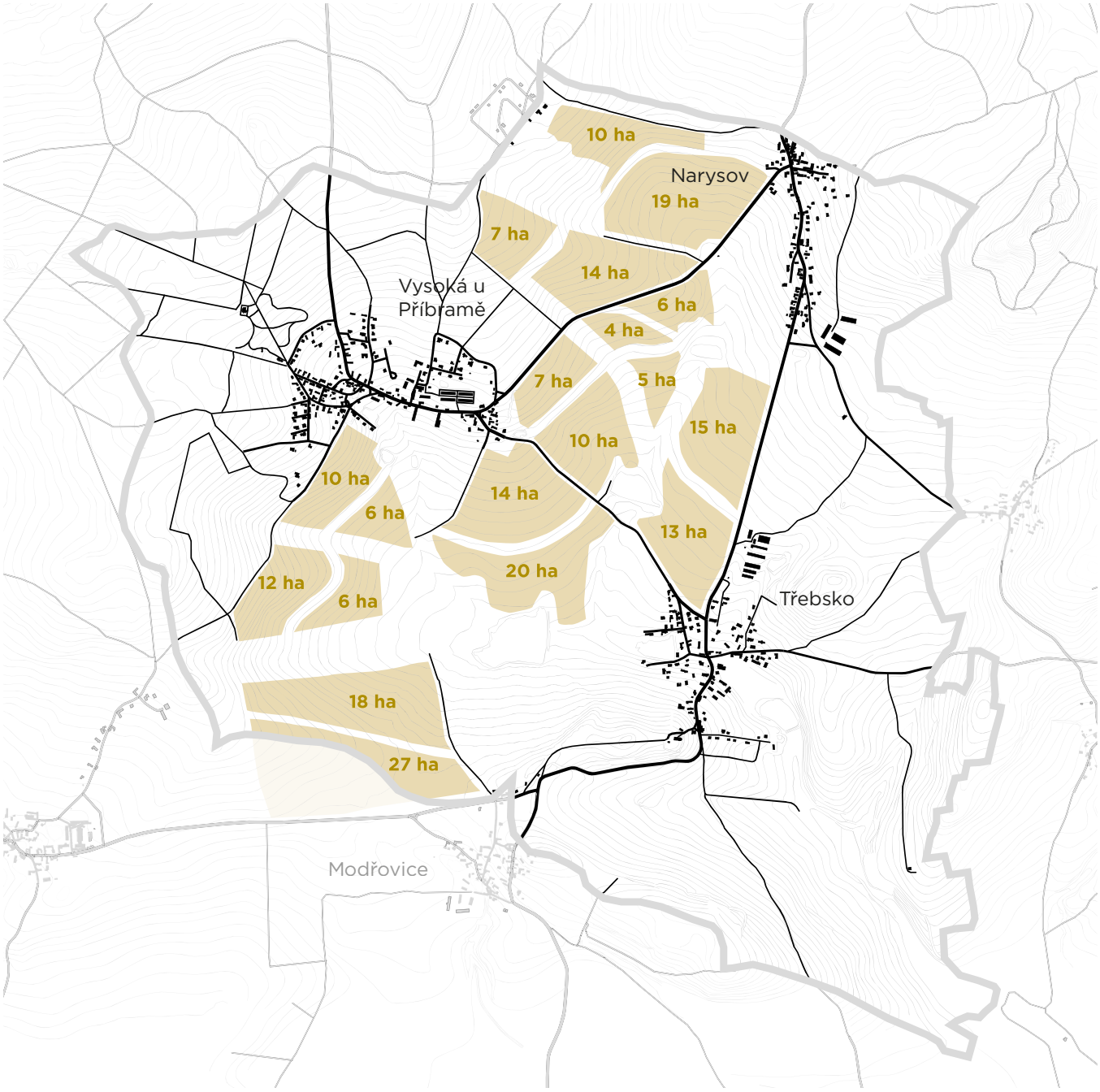

H

plošná meliorace na
trvale travnaté ploše

S

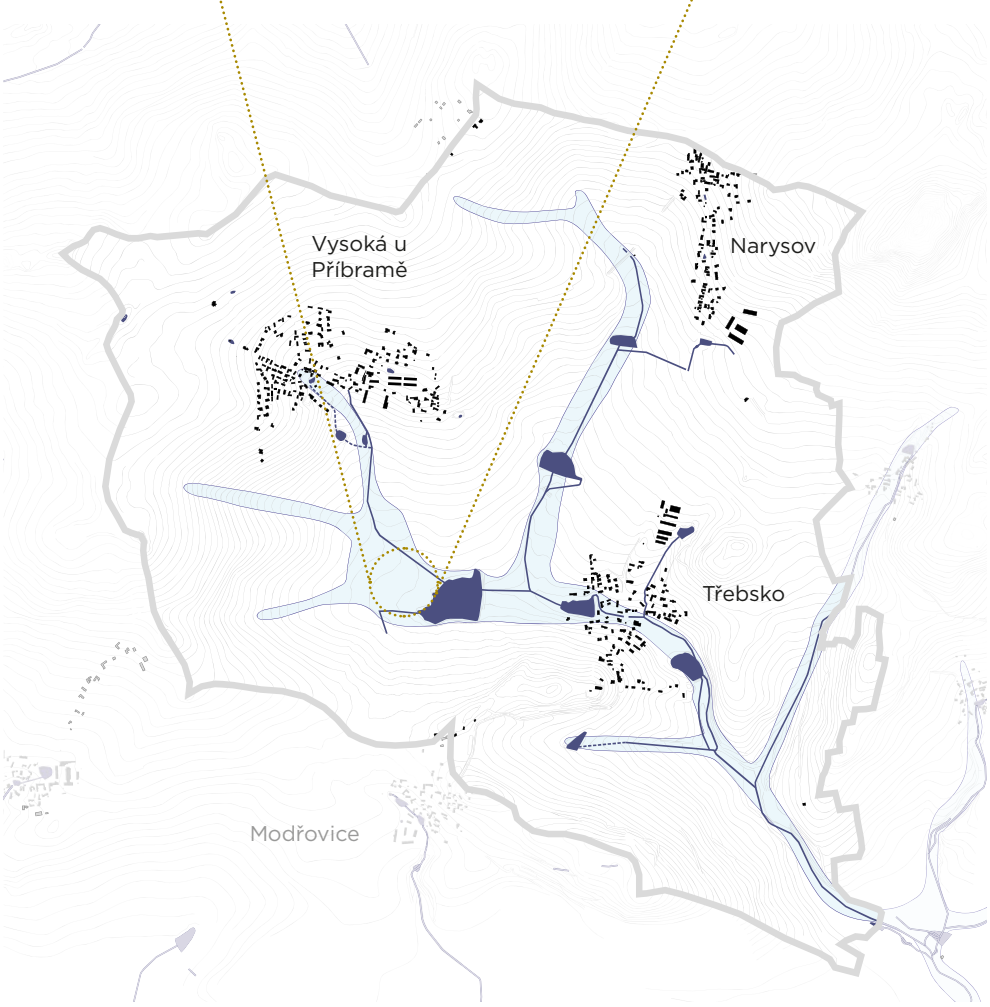

Voda v krajině

N

V oblasti Vysoké a Třebska bývaly v 19. namísto orné půdy rozsáhlé plochy zamokřených luk hlavně okolo drobných vodních toků. Krajina měla pravděpodobně mnohem větší schopnost retence vody než dnes.

Mezi Vysokou a Třebskem vytvořily drobné vodní toky široké údolí, na jehož dně je největší ze soustavy rybníků. Nachází se zde velké množství nivních půd, které nám ukazují potenciální místa pro zadržení vody v krajině.

V návrhu jsme pracovaly s revitalizací narovnaných vodních toků a odtrubněním zatrubněných toků. Nad největším Korytským rybníkem vznikl díky zrušení meliorací v zatravněné ploše nový mokřad.

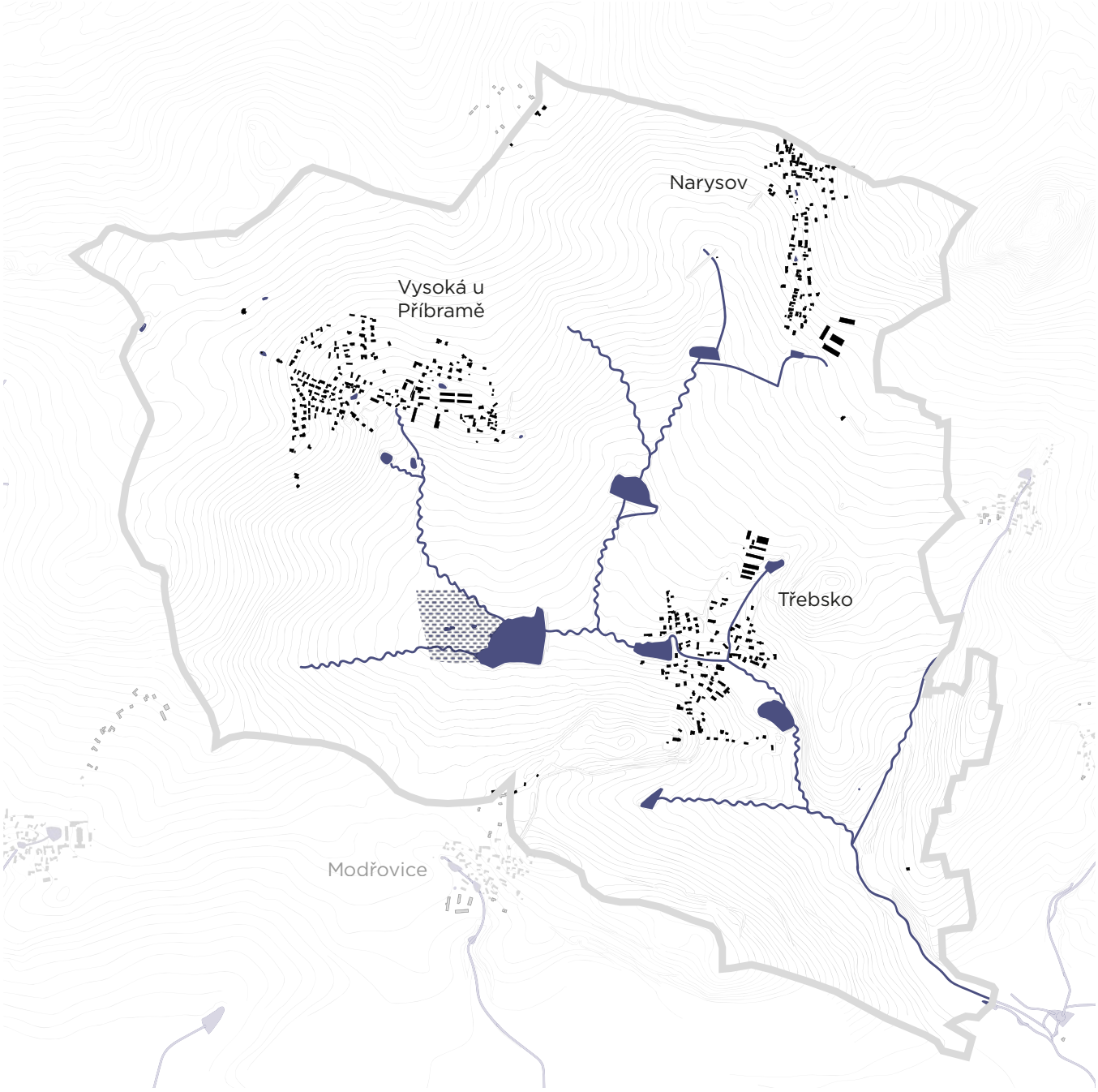

H

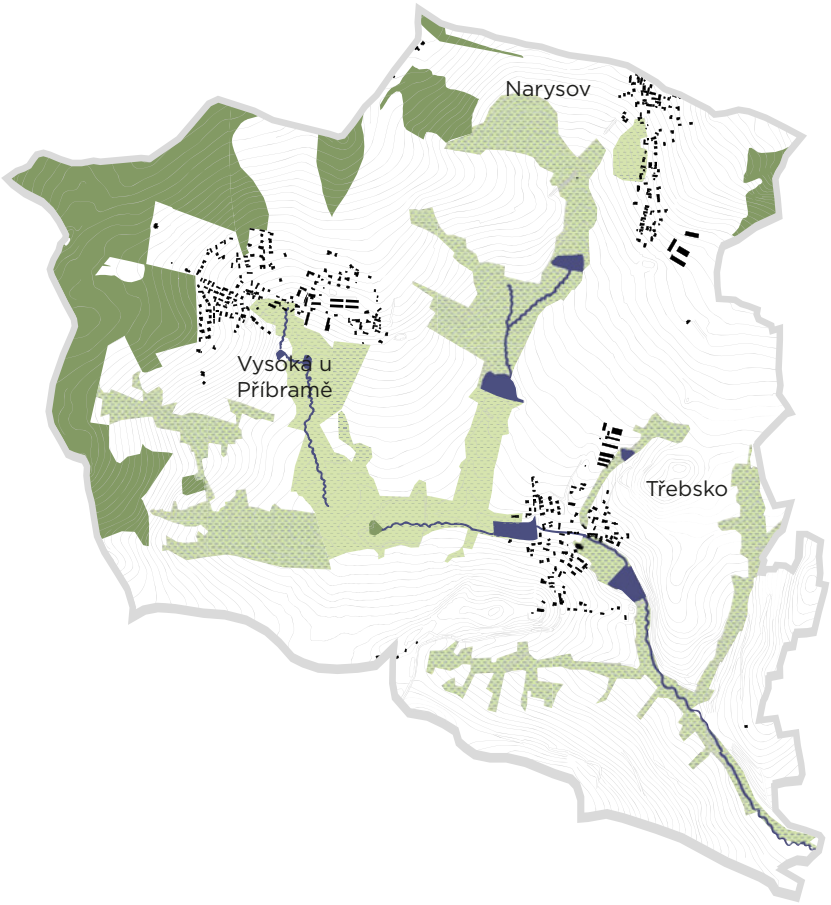
Narysov
Vysoká u
Příbramě
Třebsko

S

Narysov
Vysoká u
Příbramě
Třebsko
Modřovice

Zelená infrastruktura

N

Lesy měly v 19. nepatrně menší rozlohu než dnes, zato větší část zabýraly travní porost: louky a zamokřené louky, které se dnes již díky melioracím příliš nedochovaly a nahradila je orná půda.

Velkou část území zabírají nadměrně velké bloky zemědělské půdy, které lépe podléhají erozi. V území není příliš remízků nebo stromořadí, které by tvořily krajinnou strukturu. Větší zatravněné plochy jsou většinou meliorovány.

Nová síť zelené infrastruktury krajiny doplňuje síť vodních toků a cest. Údolnice jsou zatravněny a vznikají nové remízky rozdělující bloky orné půdy jako prevence eroze. Nové cesty jsou lemovány stromořadím nebo alejí.

H

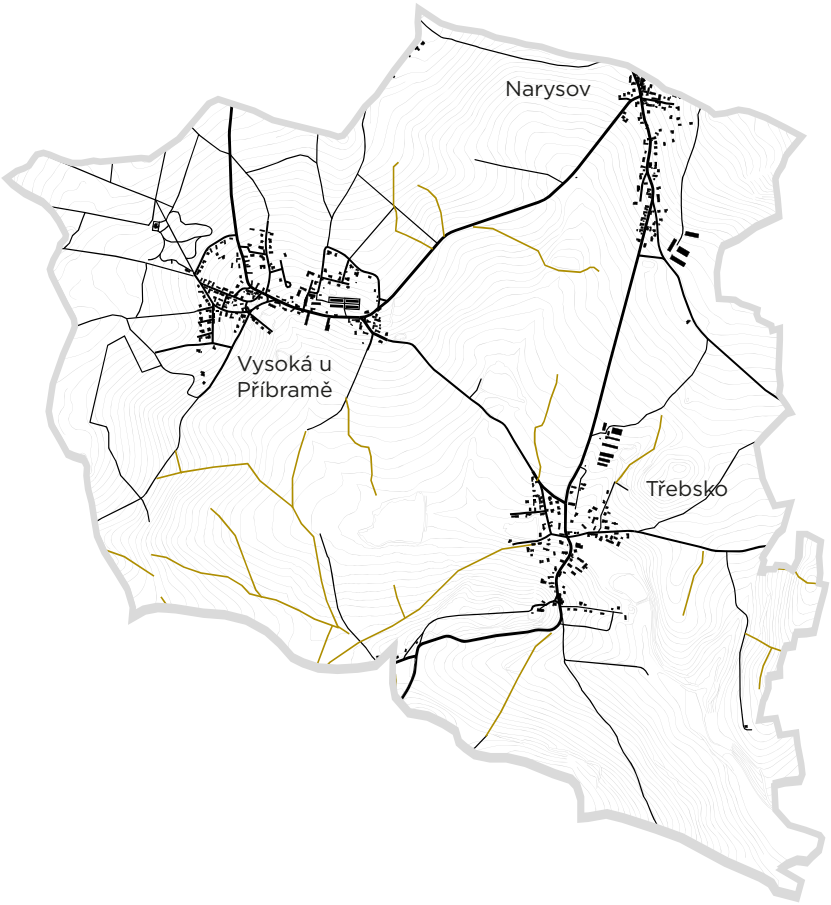
Narysov
Vysoká u
Příbramě
Třebsko

S

Narysov
Vysoká u
Příbramě
Třebsko
Modřovice

Prostupnost krajiny

N

Některé dnes slepě končící cesty mají svůj základ už v historických mapách, kdy byly ještě propojeny - například jako cesta skrz údolí okolo Korytského rybníka. Slepé cesty vedly k polnostem jednotlivých vlastníků.

Aktuální cestní síť je sice dostatečně hustá na sever a západ od obce Vysoká, avšak úplně chybí pěší propojení okolo údolí na jihu až do Třebska, stejně tak na severu do Narysova, kde vede jen silnice.

Návrh cestní sítě doplňuje zaniklá spojení mezi stávajícími polními cestami a jednotlivými obcemi. Ve většině případů navazuje na zaniklé historické cesty. Mokřadem je navržen nový povalový chodník.

Narysov
Vysoká u
Příbramě
Třebsko
Modřovice

Celkové schéma

N

Celkové schéma krajiny okolo Vysoké v době mapování stabilního katastru (19. století) nám ukazuje krajinu trochu jinou než dnes. Vodní toky stále přirozeně meandrují a bloky orné půdy nejsou tolik dominantní.

Celkový stávající stav území je typický pro velkou část české krajiny: velké bloky orné půdy, nedostatečná prostupnost krajiny, narovnané drobné vodní toky a četné meliorace i na místech, kde by být nutně nemusely.

Všechny vrstvy návrhu dohromady tvoří drobnější mozaiku krajiny a napomáhají lepšímu zadržování vody. Zároveň remízky a stromořadí podporují biodiverzitu v území.

Celková situace návrhu

legenda

- řešené území
- vrstevnice po 2 m
- stávající vegetace stromy a keře
- stávající travní porost
- navržený travní porost
- navržená stromořadí a aleje
- navržené keřové porosty
- navržené polní cesty
- vodní toky a plochy

obnovená
polní cesta
obnovená
polní cesta
Narysov
Vysoká
u Příbramě
odtrubněný
vodní tok
revitalizovaný
vodní tok
nová polní cesta
s průlehem
Korytský
rybník
Třebsko
obnovená
polní cesta
mokřad
s povalovým
chodníkem
obnovená
polní cesta
kostel
obnovená
polní cesta
revitalizovaný
vodní tok

Výhled od okraje obce na údolí mezi Vysokou a Třebskem. Vzadu vykukuje kostel, v oblasti okolo Korytského rybníka dvě nové cesty se stromořadími.

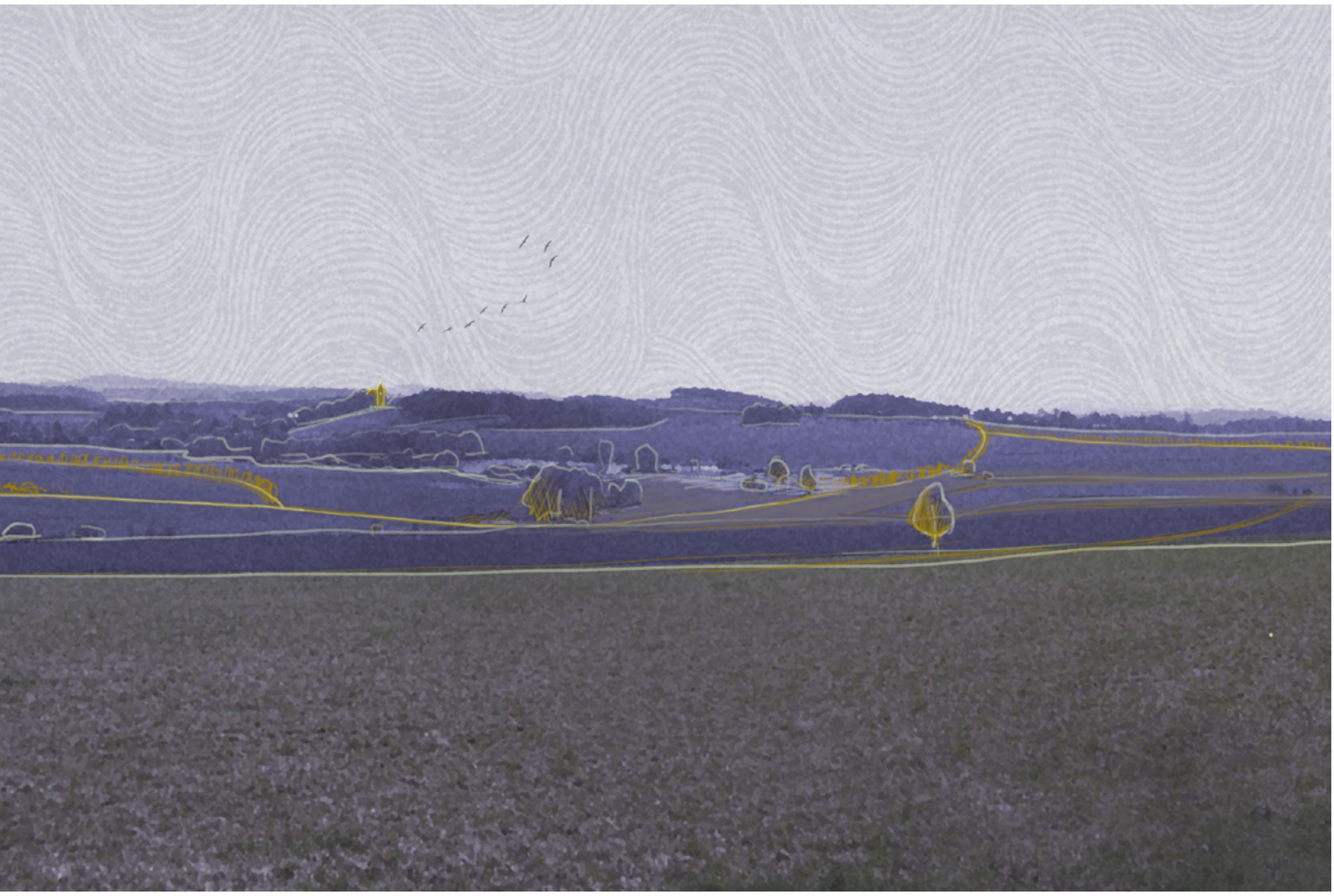

Dřevěný chodník skrz navržený mokřad u Korytského rybníka je pohledově namířen na kostel v Třebsku.

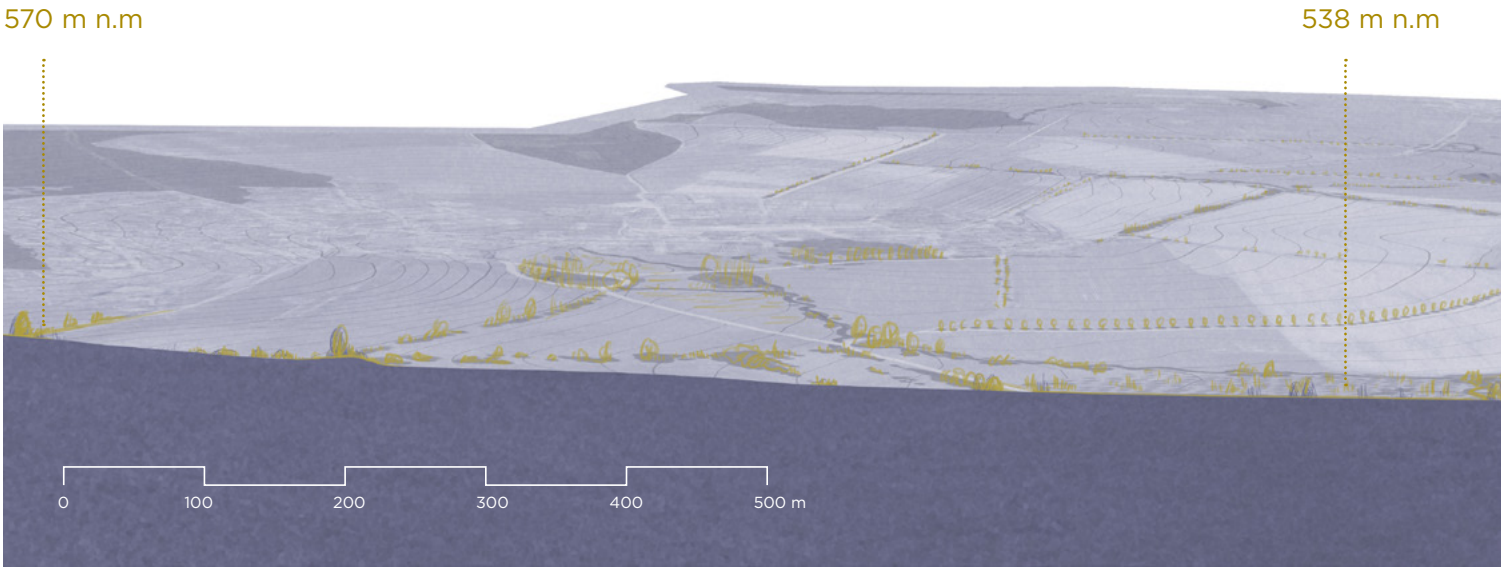

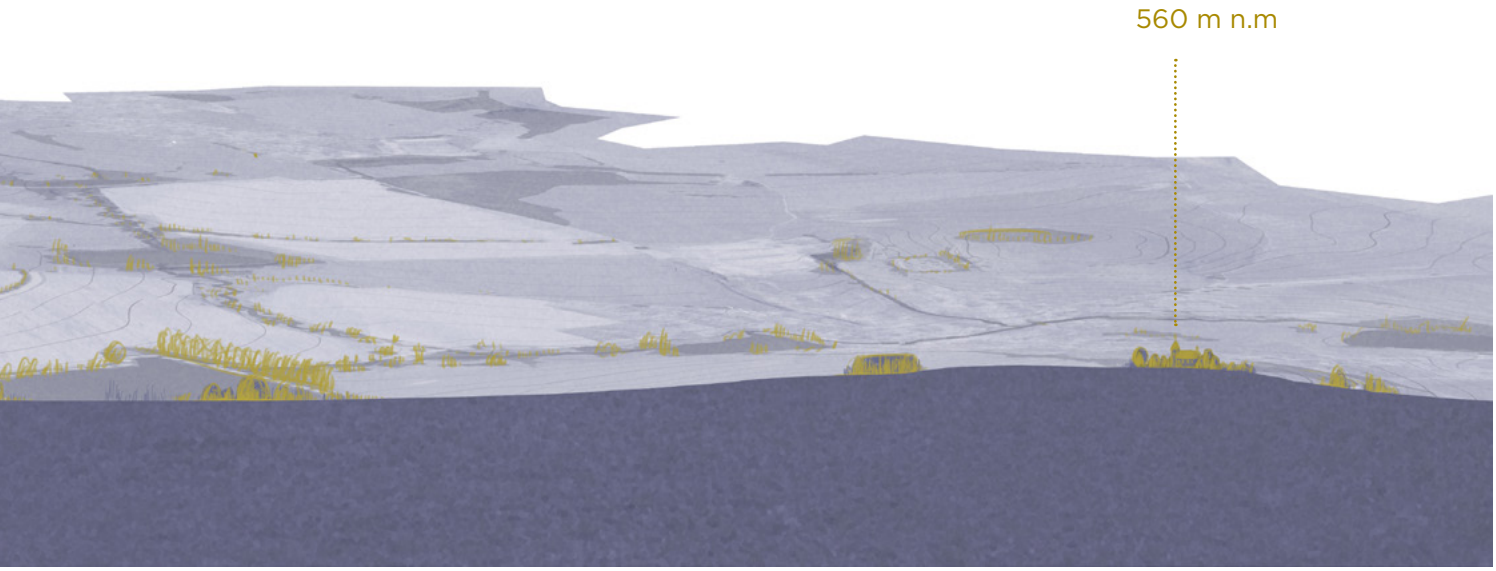
560 m n.m

KRAJINA ANTONÍNA DVOŘÁKA

Stezky krajinou - delší okruh

délka: 8 km
náročnost: středně náročná délkou, převýšení asi 100 m

Památník A. D.

popis trasy

Delší trasa zavede návštěvníky nejen do obce Vysoká, ale také dále do krajiny, kterou Dvořák tak rád chodil na své pravidelné procházky. Provede je okolo údolí mezi Vysokou a Třebskem s krásnými výhledy do kraje. Pak akátovou alejí k třebskému kostelu stejně, jako k němu přicházel sám Dvořák na ranní mše. Po cestě zpět ještě nechybí zastávka u vily Rusalka.

Rusalčino jezírko

Vila Rusalka

Třebský kostel

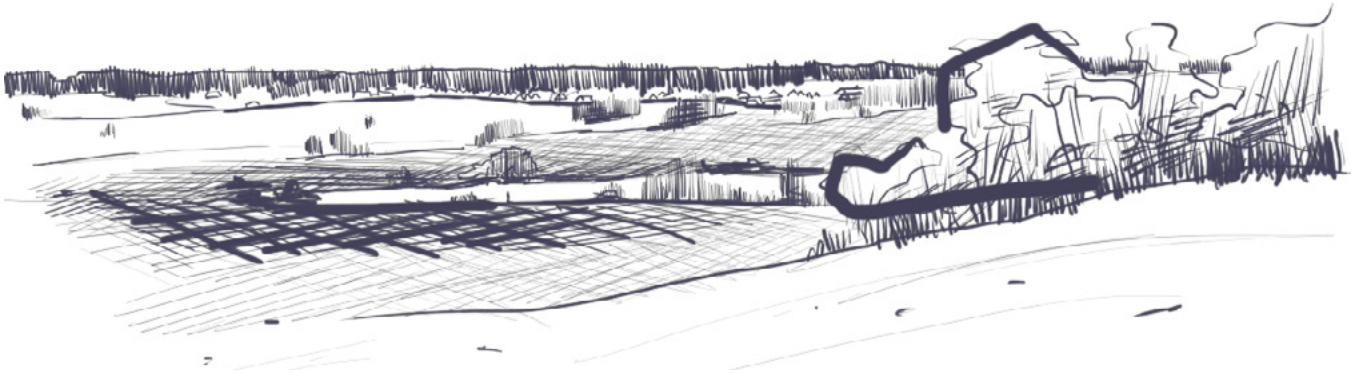

Narysov
Vysoká u
Příbramě
Památník
A. Dvořáka
Rusalčino
jezírko
les
stará
struktura
vesnice
vila
Rusalka
výhledy
výhledy
výhledy
Třebsko
akátová alej
třebský
kostel
Modřovice

Stezky krajinou - kratší okruh

délka: 4 km

popis trasy
Hlavním cílem návštěvníků Vysoké je Památník Antonína Dvořáka ve zdejším zámečku. Kromě něj však většina zřejmě navštíví už jen Rusalčino jezírko a pak se zastaví autem u vily Rusalka. Nebylo by ale mnohem zajímavější trochu poznat také samotnou obec a zdejší krajinu, která byla Dvořákovi inspirací?

Trasa provede návštěvníky od muzea skrz tichý a klidný les k Rusalčinu jezírku, ukáže typickou vesnickou zástavbu Vysoké, nabídne zastávku v místní hospodě, kousek přírody v podobě rybníčků pod obcí s výhledem na kostel v Třebsku, Dvořákovo letní sídlo a bývalý hospodářský dvůr.

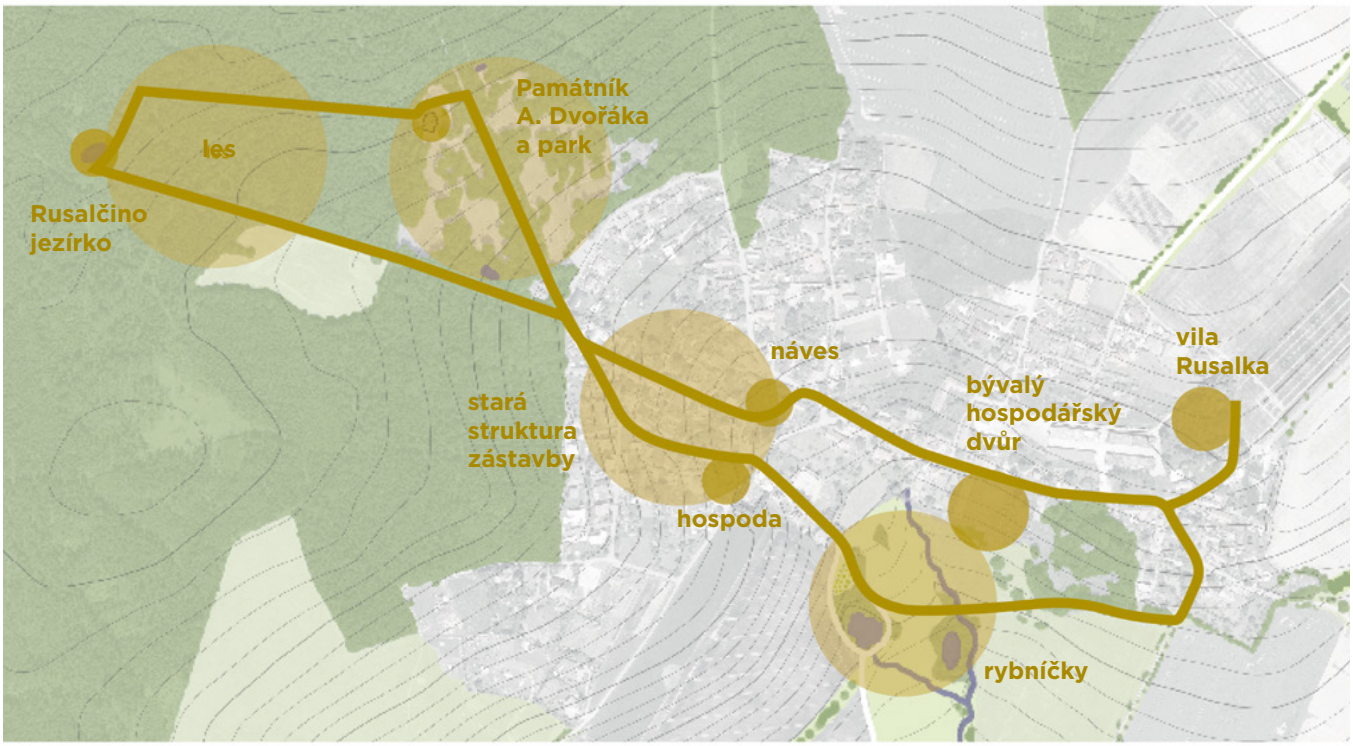

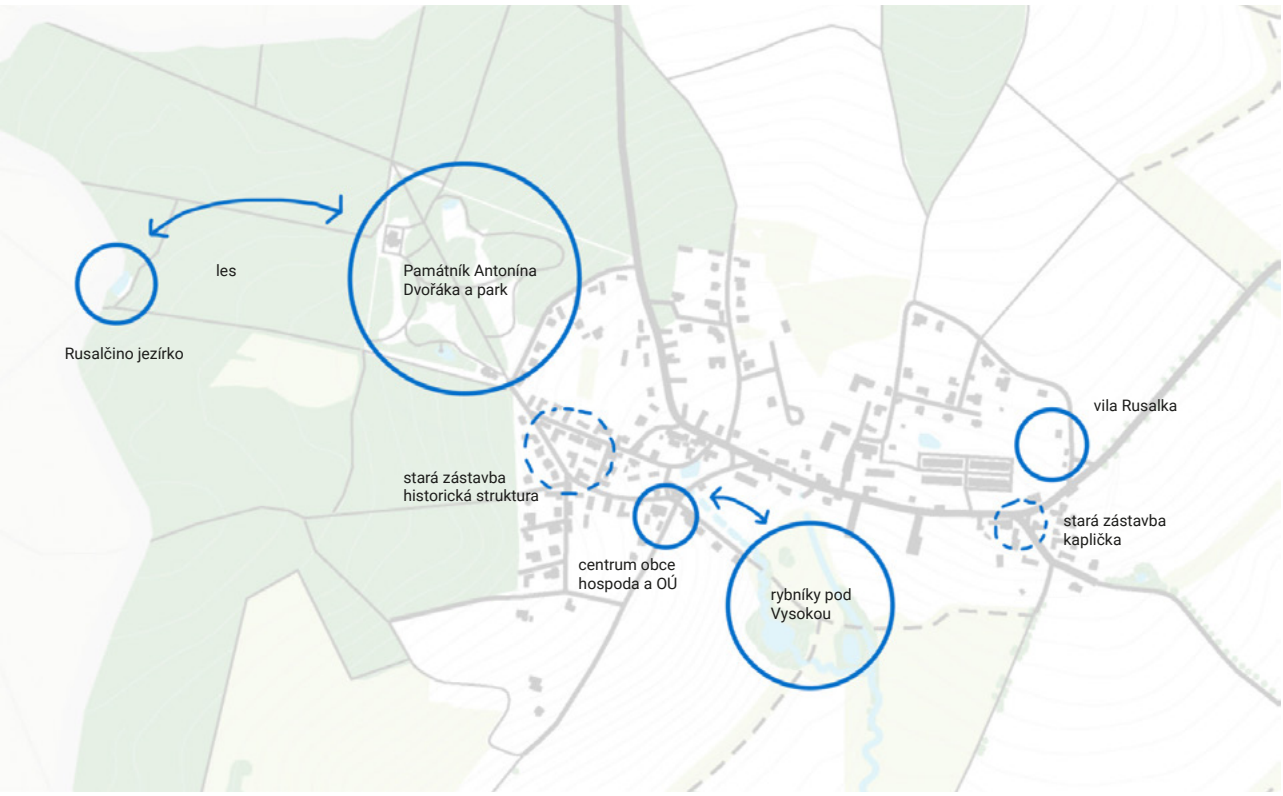

Památník + *Rybníky*

Památník - Gabriela Šimůnková

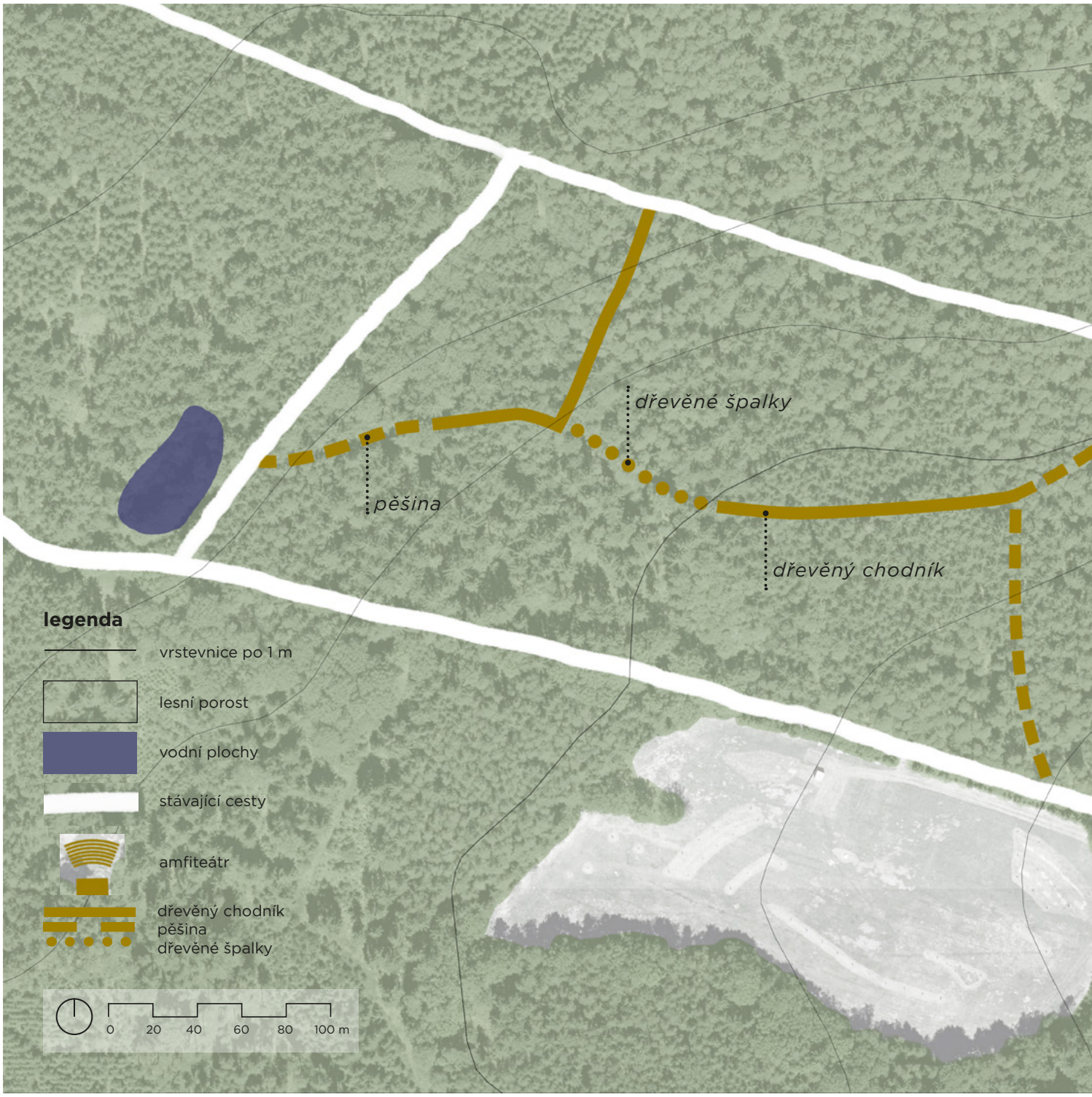

Památník
A. Dvořáka
navržený
amfiteátr

pěšina

špalky

chodník

Stezky v lese propojují stávající cesty od Památníku Antonína Dvořáka k Rusalčinu jezírku trochu zábavnější formou. Jsou určené nejen pro děti, které mohou být po prohlídce muzea unavené, ale i pro dospělé, kteří se chtějí projít po lese a:

- prožít přírodu: vůni lesa, dotknout se stromů, občas šlehne při procházení po pěšinách nějaká ta větvička, to je také určitý prožitek z přírody

- poslouchat: ticho jen se zpěvem ptáků a šumění větru

- procvičit tělo: projít všechny pěšiny, přeskakovat ze špalku na špalek, proběhnout

situace amfiteátru

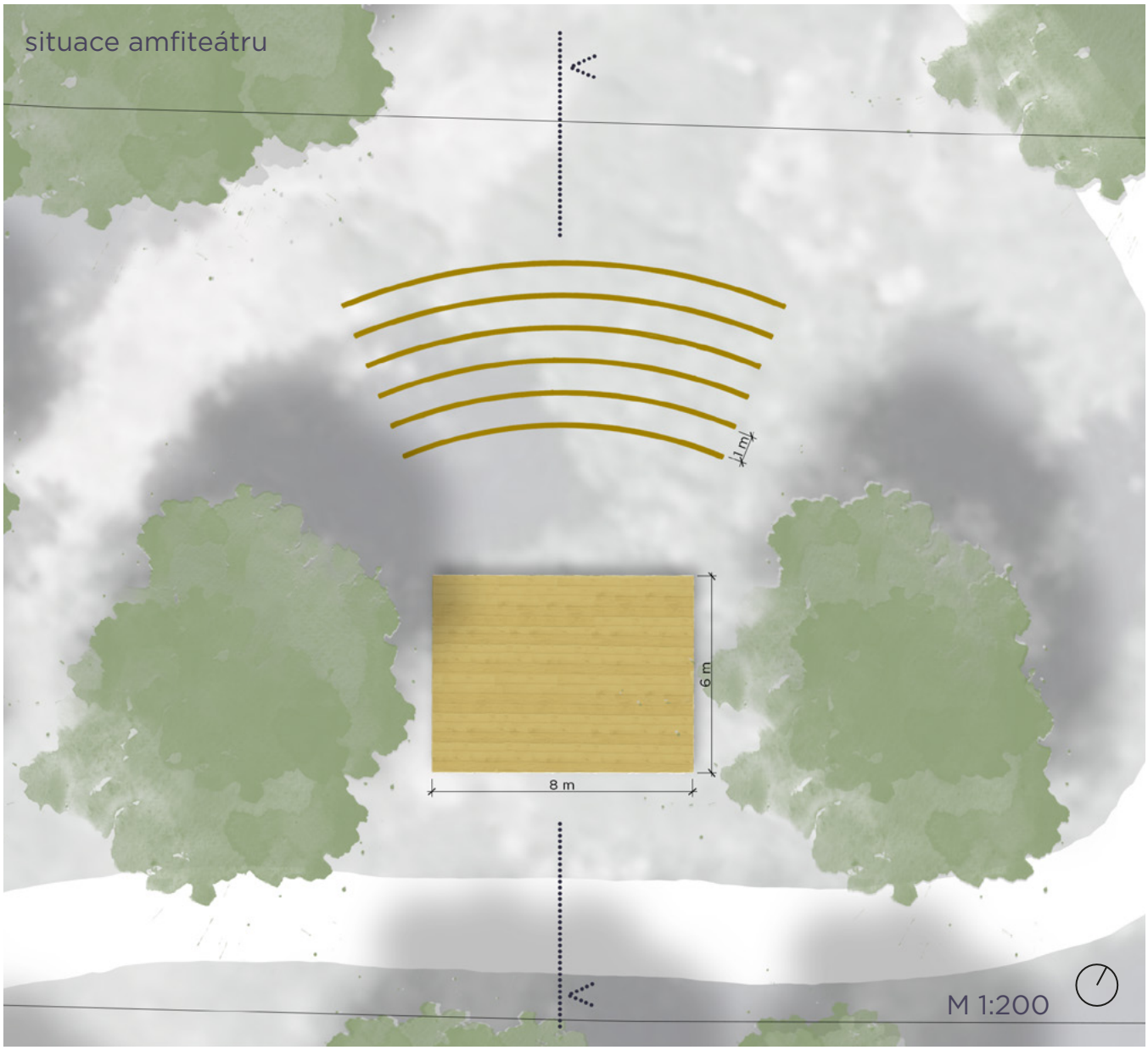

řez

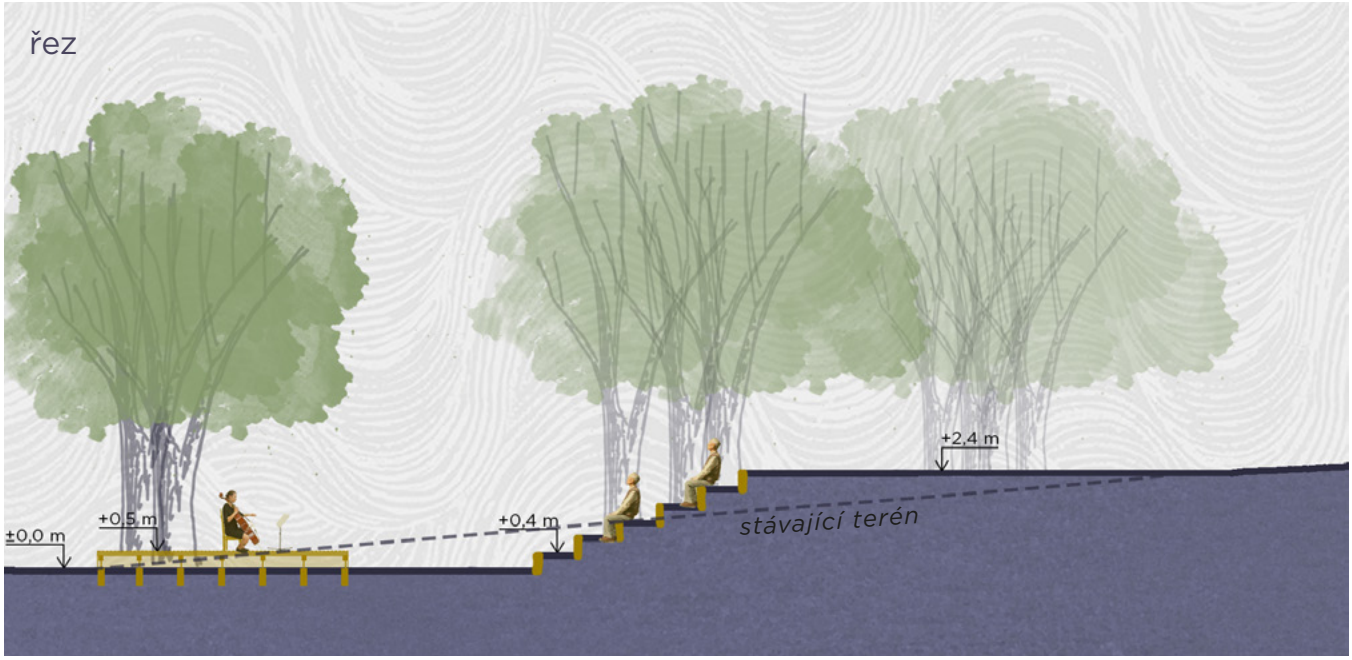

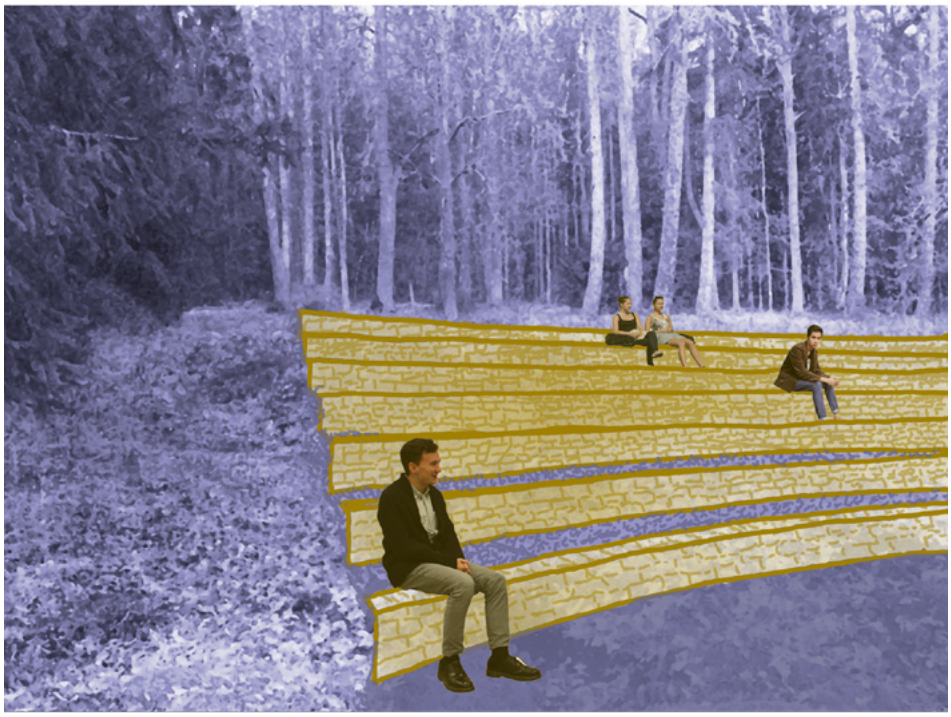

Navržený amfiteátr pro venkovní koncerty nebo divadelní představení je situovaný na východní straně parku, kde stávala v polovině 20. století letní scéna. Místo mezi stromy by mělo poskytovat příjemný stín. Pódium je přímo vedle stávající parkové cesty pro lepší dostupnost a dopravu materiálu.

legenda situace (materiálové řešení):

dřevěné pódium

trávník: zatravněné stupně amfiteátru

kamenné zídky: konstrukce stupňů

Rybníky - Eliška Bednářová

Pod obcí Vysoká se nachází dvě vodní nádrže s poetickými názvy - Trniny a Luštovec. Leží mezi poli, pod bývalým panským statkem, k němuž v minulosti patřily. Lze se k nim dostat po vyšlapaných pešinách a obejít je po hrázi. Každý rybník má svoji vlastní atmosféru. Trniny, ačkoliv názvem mohou mást, jsou světlé a rozvolněné místo, kde rostou duby a ovocné stromy. Dominantou rybníka je vzrostlá vrba. Druhý rybník Luštovec je naopak skrytý mezi křovím a hustým porostem z olší a topolů.

Svým návrhem chci vytvořit lepší propojení rybníků s obcí, zachovat jejich atmosféru a zlepšit drobnými zásahy vzhled obce.

Bývalá zahrada náležící ke statku je ve spodním okraji lemovaná dubovým stromořadím. Kdysi tudy vedla cesta s kamenou zídkou, která je po celé délce stále patrná. Jejím obnovením se propojí stávající stezky.

Na konci vsi nad rybníkem Trniny se nachází obecní skládka bioodpadu a sběrných surovin. Jejím přesunutím nedaleko, za sloupy vysokého napětí, se uvolní přístupový prostor k rybníkům. Místo skládky zde navrhuji obecní sad.

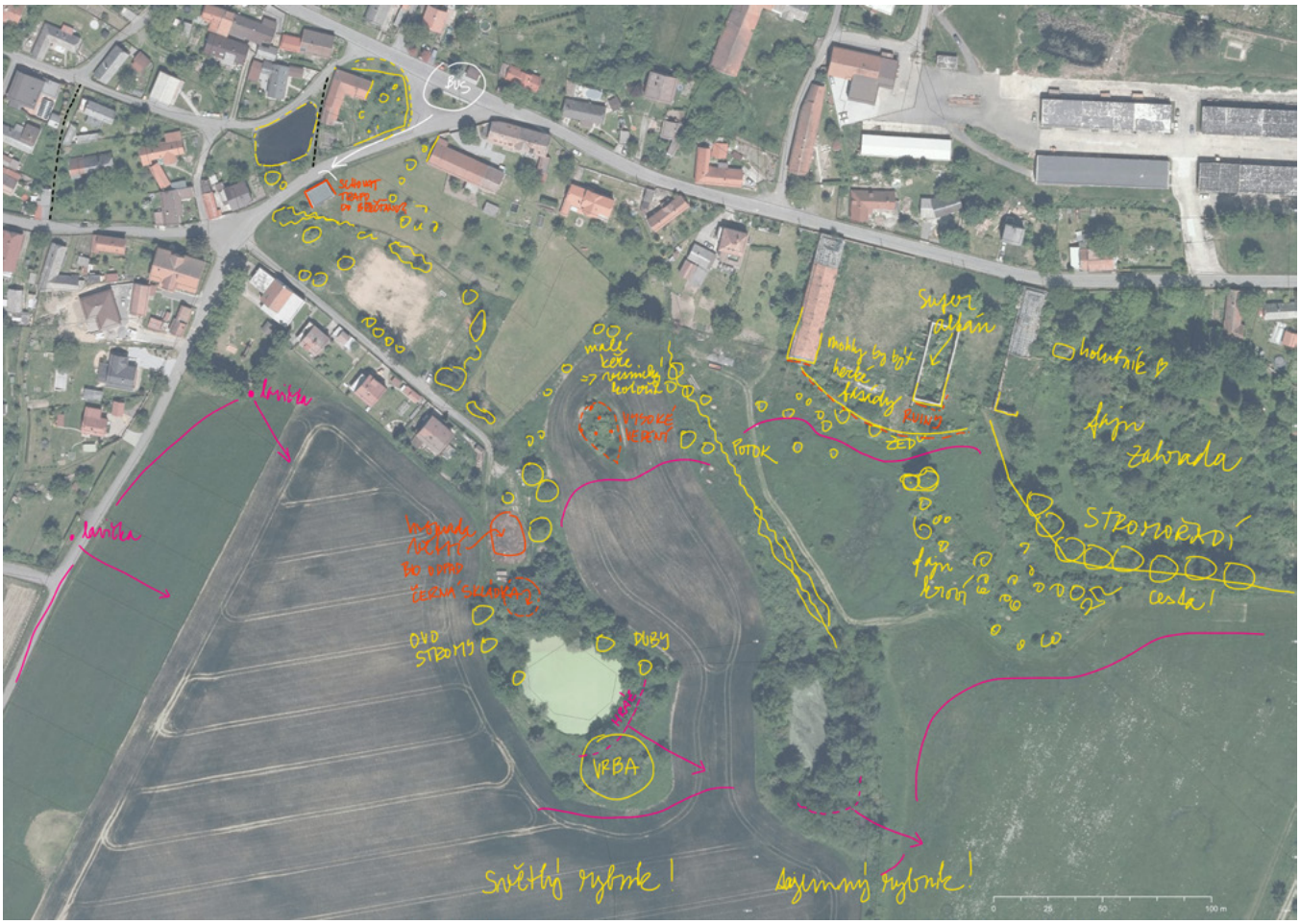

výhledy
problémy
hodnoty / potenciál

Stávající stav panského dvora.

Představa rekonstruovaného statku.

Zakrytí trafostanice popínavými rostlinami.

Pohled z návsi od autobusové zastávky na místní centrum - hospodu a obecní úřad.

popínavka okolo
trafostanice
plocha pro
obecní bioskládku
1
sad
travnatá plocha
uklizená
skládka
2
Trniny
3
Luštovec
odtrubněný tok
a zamokřená louka
legenda
vrstevnice po 2 m
stávající vegetace
stromy a keře
navržený travní porost
vodní toky a plochy
navržené cesty
návrh vegetace
0
20
40
60
80
100 m

Stávající přívod vody do rybníků je veden částečně zatrubněným potokem, nebo betonovým korytem. Cílem je botonová koryta odstranit a nechat potok meandrovat. Pod Trninami je dnes zamokřené pole a zatrubněná výpusť z rybníka. Odkrytím potoka a zatravněním okolí vznikne příznivější místo pro vsak vody.

1

obecní sad místo skládky

2

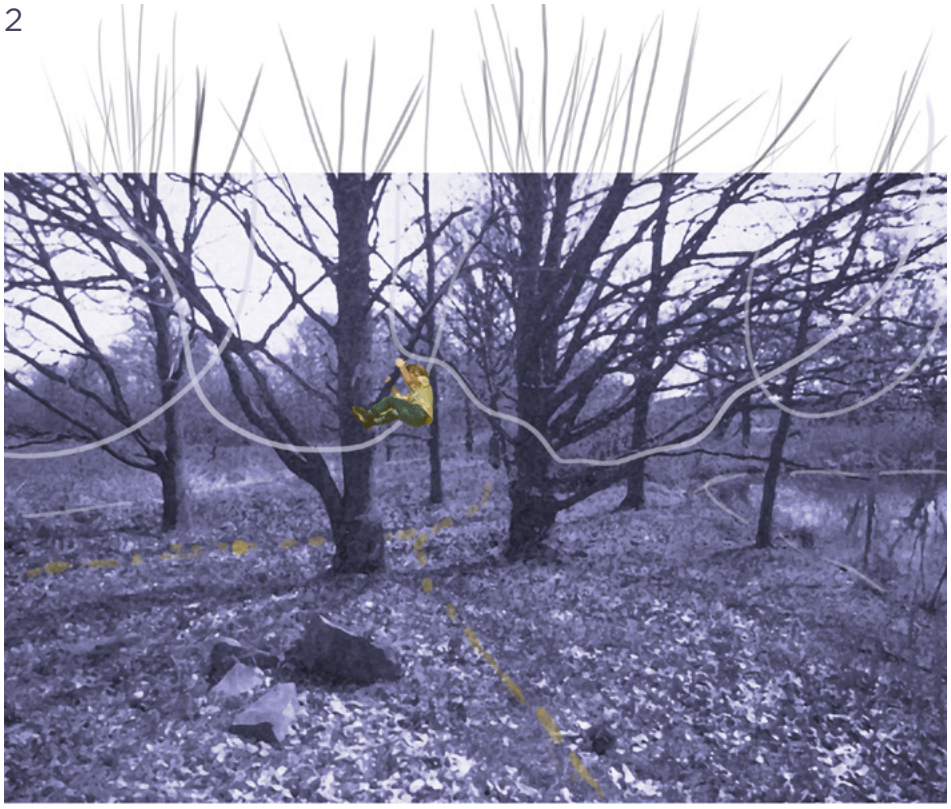

rybník Trniny

3

rybník Luštovec

Kolem rybníků vede udržovaná pěšina.

4

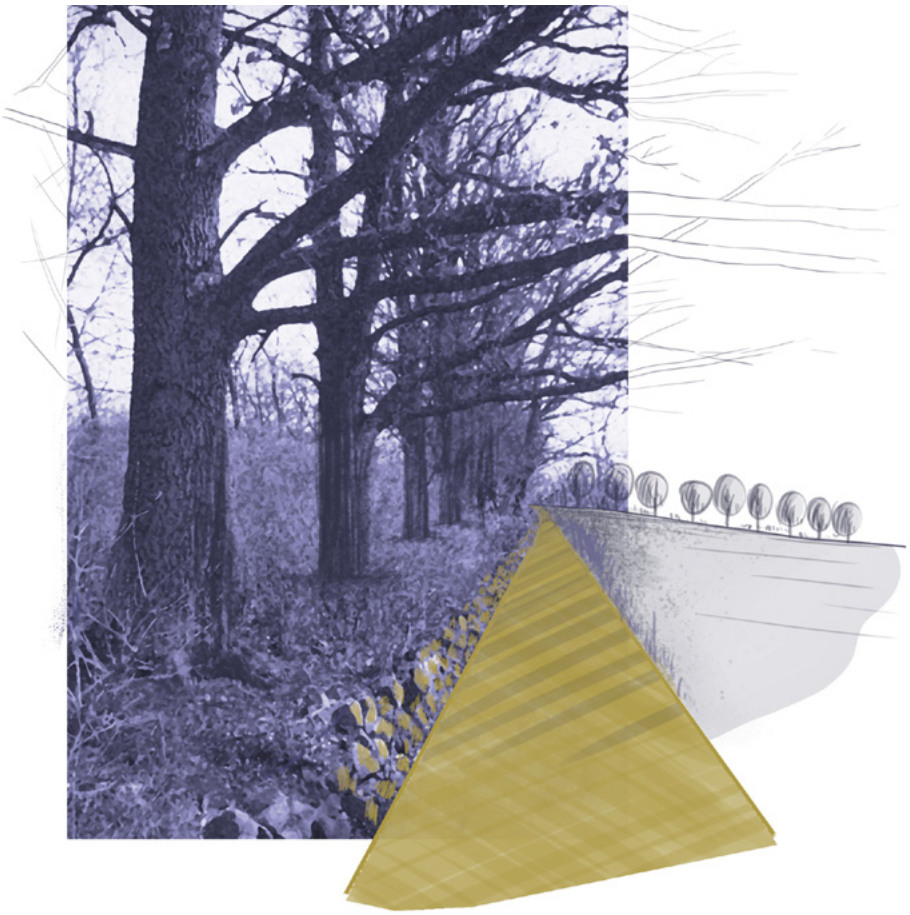
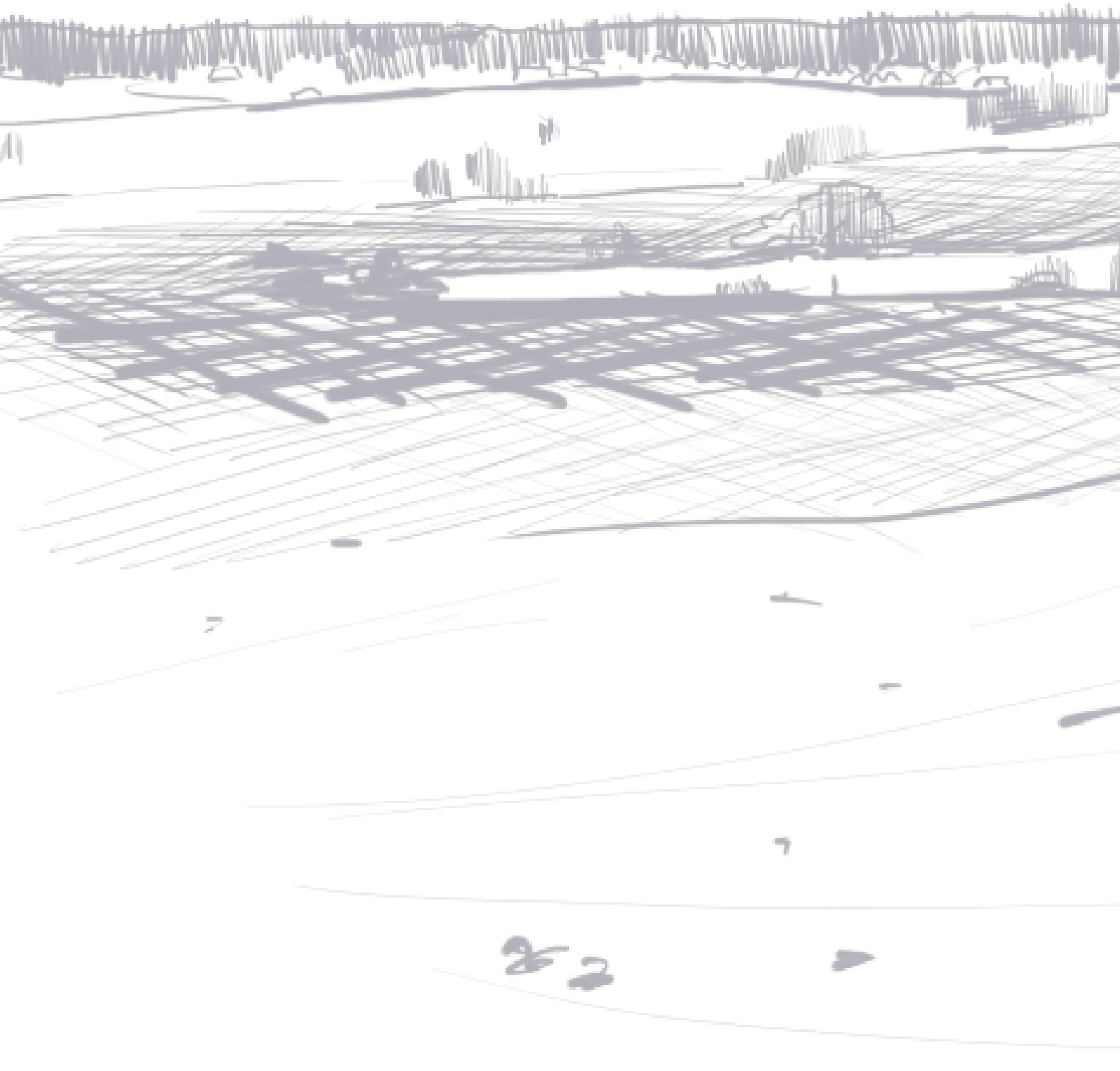
obnovená cesta s
kamennou zídkou a
dubovým stromořadím